ביאור הגר"א על תלמוד ירושלמי תרומות

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ביאור הגר"א על תלמוד ירושלמי תרומות

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ביאור-הגרא-על-תלמוד-ירושלמי-תרומות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 13
הלכה ג 15
הלכה ד 15
הלכה ה 16
פרק ב 18
הלכה א 18
הלכה ב 20
הלכה ג 22
פרק ג 22
הלכה א 22
הלכה ב 24
הלכה ג 25
הלכה ד 26
הלכה ה 26
פרק ד 27
הלכה א 27
הלכה ב 28
הלכה ג 29
הלכה ד 30
הלכה ה 31
הלכה ו 31
הלכה ז 31
הלכה ח 32
פרק ה 34
הלכה א 34
הלכה ב 37
הלכה ג 39
פרק ו 40
הלכה א 40
הלכה ב 42
הלכה ג 43
פרק ז 43
הלכה א 43
הלכה ב 44
הלכה ג 45
פרק ח 46
הלכה א 46
הלכה ב 46
הלכה ג 47
הלכה ד 48
פרק ט 52
הלכה א 52
הלכה ב 53
הלכה ג 54
פרק י 54
הלכה א 54
הלכה ב 56
הלכה ג 56
הלכה ד 57
הלכה ה 57
הלכה ו 59
פרק יא 60
הלכה א 60
הלכה ב 61
הלכה ג 63
הלכה ד 63
הלכה ה 64

פרק א

הלכה א

כתב יד א

ה"ג דבר אל בני ישראל פרט לחרש ויקחו לי תרומה כו':

כתב יד ב

ה"ג דבר אל בני ישראל פרט לחרש ויקחו לי תרומה כו':

כתב יד א

ה"ג תמן זה כותב וזה מגרש הא אילו כתב הוא הוי גט ברם הכא הוא חושב והוא תורם כו':

כתב יד א

ר' יעקב בר אחא ר' חייא בשם ר' יוחנן חלוקין על השונה הזה מהו כדין. פי' מי החולק ועל מה חולקין:

ומפרש אתאי ר' יוחנן דגיטין כרבנן דקדושין ור' יוחנן דתרומות כר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה דקדושין. פי' מה שא"ר יוחנן כאן חלוקין על השונה הזה היינו דגיטין. פי' על מתני' דקתני הכל כשרין לכתוב את הגט אפי' חש"ו חלוקין רבנן דקדושין דמייתי בתר הכי חש"ו שקדשו אין קדושתן קדושין ואפי' תוקי כר"ה דאמר והוא שיהיה פקח עומד ע"ג נמי פלגינן דמשמע דרבנן סברי אפי' בינו לבין אחרים אין קדושתן קדושין:

ור"י דתרומות פי' הא דפליגי על מתני' דתרומות דא"ר יוחנן חלוקין על השונה הזה כר' ישמעאל בנו של ריב"ב שאמר גבי קדושין בינו לבין עצמו אין קדושיהן קדושין בינו לבין אחרים קדושיהן קדושין ומשמע אפי' בחרש מתחילתו דקתני גבי חש"ו ובמתנית' דתרומות תני דלכ"ע חרש מתחילתו שתרם אין תרומתו תרומה:

כתב יד ב

אתאי ר' יוחנן דתרומות וכו'. פי' ר' יוחנן דאמר על מתני' דתרומות שחולקין על השונה הזה **כר' ישמעאל** פי' שרבי ישמעאל דאמר בינו לבין אחרים קדושין אלמא דסבירא לי' דמהני להו מה שמחשבין אחרים פליגי על מתני' דבמתני' קתני לא יתרומו משמע אפי' בינו לבין אחרים דאין מחשבת אחרים מועיל להם ומתני' דגיטין הכל כשרין לכתוב אפי' חרש לרב הונא דפי' והוא שפקח עומד על גביו נמי פליגי אמתני' כדפי' אבל בלא רב הונא איכא למימר דמה שמחשבין אחרים לא מעלה ולא מוריד והא דכשר לכתוב את הגט אפי' בלא אחרים כו' משום שאין כתוב בו מחשבה:

כתב יד א

ה"ג אבל אם היה פקח ונתחרש תורם וכותב ואחרים מקיימין על ידו. פי' שהוא תורם וכותב להם מה שתרם ואחרים מקיימין ונותנין לכהן ונוהגין בהן כדין תרומה:

שומע ואינו מדבר זהו אלם מדבר ואינו שומע זהו חרש זה וזה הרי [**הוא**] **כפקח לכל דבר**. וכן הוא בתוספתא:

כתב יד ב

ה"ג תני א"ר שמעון בן גמליאל כו' כשהי' חרש מתחילתו. פי' שאינו יכול לכתוב כו'

כתב ואחרים מקיימין כתב ידו וכו' שחותמין עליו וכשר:

כתב יד א

ה"ג שכתב כתב ידו שאמר לסופר כו' שכתב לסופר שיכתוב כו'. אלמא דכתיבה לא מהני והאיך ארשב"ג דאם כתב הוי גט:

ומתרץ ר' יוסי אמר סופה ולית הדא פליגא. פי' דמסיפא משמע דהשמעת קול לאו דוקא ה"ה שאמר לסופר לאו דוקא פי' דלא כתב לסופר שיכתוב אלא כתב לאחרים שיאמרו לסופר שיכתוב ומשו"ה אינו גט דמילי לא מימסרן לשליח:

אר"ה [**א"ר מנא**] **אית כאן**. פי' דמסיפא לא תידוק דלאו בדוקא קתני דאיכא למימר היא השמעת קול היא הרכנת הראש והא דקתני שאמר משמע נמי אף שכתב בעצמו לסופר שיכתוב אינו [גט] וע"כ פליגי ארשב"ג:

כתב יד ב

חלוקין על השונה הזה. פי' רבנן דר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה שאמרו גבי חרש סתם אין קדושיו קדושין משמע אפי' פקח ונתחרש לעולם אין קדושיו קדושין:

ה"ג שכתב כתב ידו שאמר לסופר כו' שכתב לסופר שיכתוב כו'. אלמא דכתיבה לא מהני והאיך אמר רשב"ג דאם כתב הוי גט. **ומתרץ ר' יוסי אמר סופה ולית הדא פליגא**. פי' דמסיפא משמע דהשמעת קול לאו דוקא ה"ה שאמר לסופר לאו דוקא פי' דלא כתב לסופר שיכתוב אלא כתב לאחרים שיאמרו לסופר שיכתוב ומשו"ה אינו גט דמילי לא מימסרן לשליח:

אמר ר' מנא אית כאן. פי' דמסיפא לא תידוק דלאו בדוקא קתני דאיכא למימר **היא השמעת קול היא הרכנת הראש** והא דקתני שאמר משמע נמי אף שכתב בעצמו לסופר שיכתוב אינו [גט] וע"כ פליגי ארשב"ג:

כתב יד א

ר' זעירא בעי. פי' כיון דאמרת אין חילוק היא השמעת קול היא הרכנת הראש א"כ **כמה**

דתימר כו' וא"ל לשמיעת קול פעם אחת. פי' דבאמת גבי הרכנת הראש צ"ל ג"פ דבפעם אחת איכא למימר שמא אין מכוונין לזה אבל כי בדקנו לו ג"פ ונמצא שהוא מכוון א"כ תו אין חילוק בין הרכנת הראש לשמיעת הקול:

כתב יד ב

ר' זעירא בעי. פי' כיון דאמרת אין חילוק היא השמעת קול היא הרכנת הראש א"כ כמה דתימר כו':

א"ל לשמיעת קול פעם אחת. פי' דבאמת גבי הרכנת הראש צריך להיות ג"פ דפעם אחת איכא למימר שמא אינו מכוין לזה אבל כי בדקנו לו ג"פ ונמצא שהוא מכוון א"כ תו אין חילוק בין הרכנת הראש לשמיעת קול:

כתב יד א

ור' יודן בא לתרץ דל"פ תמן פי' גבי רשב"ג הוא כתב כך וכך עשיתי. ומשו"ה אחרים מקיימין אבל הכא אפי' כתב בעצמו לסופר אינו מועיל כלום כיון שכותב כך וכך עשו. וע"ז פליג ר' בנימין ואמר דאין חילוק:

ומתרץ ר' אבדימי תירוץ אחר בחרש אנן קיימין. פי' דהתם גבי רשב"ג שכתב שעשה הענין אחרים מקיימין אבל הכא שכתב לסופר שיכתוב אינו גט משום דאין שליחות לחרש:

ור' יוסי בר בון מתרץ בבריא אנן קיימין. פי' דגבי רשב"ג איירי בנשתתק מתוך חליו והכא איירי בנשתתק מתוך בוריו:

ומייתי ראיה מברייתא שיש חילוק:

כתב יד ב

ור' יודן בא לתרץ דלא פליגי תמן. פי' גבי רשב"ג:

הוא כתב כך וכך עשיתי ומשו"ה אחרים מקיימין אבל הכא אפי' כתב בעצמו לסופר אינו מועיל כלום כיון שכותב כך וכך עשו ועל זה פליג ר' בנימין ואמר דאין חילוק:

ומתרץ ר' אבדימי תירוץ אחר בחרש אנן קיימין. פי' דהתם גבי רשב"ג שכתב שעשה הענין אחרים מקיימין אבל הכא שכתב לסופר שיכתוב אינו גט משום דאין שליחות לחרש:

ור' יוסי ב"ר בון מתרץ בבריא אנן קיימין. פי' דגבי רשב"ג איירי בנשתתק מתוך חוליו והכא איירי בנשתתק מתוך בוריו ומייתי ראי' מברייתא שיש חילוק:

כתב יד א

ה"**ג מאן תנא חרש דלא כר' יהודה דתני רי"א חרש שתרם תרומתו תרומה א"ר יהודה מעשה בבניו של ר' יוחנן כו'**. וכן הוא בתוספתא:

ה"**ג אין צריכה מחשבה שמירה צריכה בהן** ולכך אפי' חרש מותר:

כתב יד ב

ה"**ג אינה צריכה מחשבה שמירה צריכה בהן** ולכך אפי' חרש מותר:

כתב יד א

ה"**ג מה דא"ר יוחנן אפי' א' מהן לבד מאבד מה שנותנים לו**. פי' דבמאבד מה שנותנים לו לבד לא הוי שוטה שבשוטים אין מאבד כו' וע"כ צ"ל קורדייקוס:

קורדייקוס אין בו אחד מכל אלו. פי' דבא לתרץ דלא תקשי דגם באינך נימא דלא הוי שוטה אלא קורדייקוס וע"ז משני דאפי' הוי קורדייקוס צ"ל שהוא שוטה דמכח קורדייקוס אין בו א' מכל אלו:

א"ר יוסי חמית דאתא עובדא קומי דר' יונה בחד טרסי. פי' גרדי:

דהוו יהבו ליה סימוק גו אוכם. פי' חוט אדום לתוך השחורים שהוא עושה מלאכתו וכן להיפך:

והוא לעי. פי' שהוא עושה מלאכתו ואינו חושש למה שעירבו לו **ואמר דו הוא קורדייקוס כו'**:

כתב יד ב

ה"**ג מה דאמר ר' יוחנן אפי' אחת מהן לבד ממאבד מה שנותנין לו**. פי' דבמאבד מה שנותנים לו לבד לא הוי שוטה דאפי' שוטה שבשוטים אין מאבדים כו' וע"כ צריך לומר קורדייקס:

קורדייקס אין בו אחת מכל אלו. פי' דבא לתרץ דלא תקשי דגם באינך נימא דלא הוי שוטה אלא קורדייקס וע"ז משני דאפי' הוי קורדייקס צ"ל שהוא שוטה דמכח קורדייקס אין בו אחת מכל אלו:

א"ר יוסי חמית דאתא עובדא קומי דר' יונה בחד טרסי. פי' גרדי:

דהוי יהבין לי' סימוק גו אוכם. פי' חוט אדום לתוך השחורים שהוא עושה מלאכתו וכן להיפך:

והוא לעי. פי' שהוא עושה מלאכתו ואינו חושש למה שעירבו לו ואמר דו הוא קורדייקס כו':

כתב יד א

ה"ג פעמים חלים פעמים שוטה בשעה שהוא שוטה:

אתא עובדא קומי דשמואל אמר כד דו חלים יתן גט. פי' אחר שיבריא צריך הוא ליתן את הגט או לעשות שליח אבל מה שעשה קודם שנשתפה אינו מועיל אלא שהגט שנכתב בשעה שנשתפה כשר וא"צ לכתוב גט אחר:

ורצה הגמ' לדמות דין דשמואל לר"ל דר"ל נמי אמר לכשישתפה:

ודחי שאין דומין אלא רובה דשמואל מדריש לקיש פי' דשמואל מחמיר טפי:

דר"ל אמר לכשישתפה. פי' דאין נותנין לה את הגט אלא אחר שישתפה אבל אחר שנשתפה נותנין לה אפי' שלא מדעתו וא"צ לשאול הימנו אלא השליחות שעשה קודם שנשתפה קיימת ושמואל אמר הוא בעצמו צריך ליתן את הגט או לעשות שליח דאין השליחות שעשה קודם שנשתפה [קיימת]:

ותחלימני ותחייני מיותר:

כתב יד ב

ה"ג פעמים חלים פעמים שוטה בשעה שהוא שוטה כו':

אתא עובדא קומי דשמואל. פי' בא' שהי' פעמים חלים פעמים שוטה ואמר לסופר שיכתוב גט בשעה שהי' חלים ואח"כ נשתטה ואמר **כד דו חלים יתן גט** אלא שא"צ לשאול פעם שני' דהוא אמר כד דו חלים יתן דחלים הוא יותר בריאות משישתפה ומביא ראי' מפסוק ע"ז ותחלימני ותחייני כו':

כתב יד א

ה"ג דתני א"ר יהודה מעשה בקטן שהניחו אביו במוקשה והי' תורם ואביו מוכר על ידו ואמרו תרומתו תרומה א"ל לא הוא שתורם אלא כו'. פי' אלמא דסבר ר"י שקטן תורם:

בא אביו ואימן על ידו למפרע היא נעשית תרומה כו'. פי' כיון דבלא אימון אביו אינו יכול לתרום וא"כ ע"י אימון אביו היא נעשית תרומה בשעה שאימן או למפרע:

ואמר נשמעינה מן הדא:

ה"ג הרי שבא בעה"ב ומצאו עומד בתוך שלו ותורם אם חושש משום גזל אין תרומתו תרומה ואם אין חושש משום גזל תרומתו תרומה מנין הוא יודע אם הוא חושש משום גזל אם לאו א"ל לקוט לך מן היפה כו' אית לך למימר למפרע היא נעשית תרומה לא מכאן ולבא. פי' דהתם פשיטא ליה דודאי מכאן ולבא משום דהוא אחר ולא עשה שליח:

ואוף הכא מכאן ולבא. פי' כיון ששנויים זה אצל זה:

כתב יד ב

ה"ג דתני אמר ר' יהודא מעשה בקטן שהניחו אביו במוקשה והי' תורם ואביו מוכר על ידו ואמרו [**תרומתו**] **תרומה אמרו לו לא הוא שתורם אלא כו'**. פי' אלמא דסבר ר' יהודא שקטן תורם:

בא אביו ואימן על ידו למפרע היא נעשית תרומה כו'. פי' כיון דבלא אימן אביו אינו יכול לתרום וא"כ ע"י אימון אביו היא נעשית תרומה בשעה שאימן או למפרע ואמר נשמיעני מן הדא:

ה"ג הרי שבא בעל הבית ומצאו עומד בתוך שלו ותורם אם חושש משום גזל אין תרומתו תרומה ואם אינו חושש משום גזל תרומתו תרומה מנין הוא יודע אם הוא חושש משום גזל אם לאו א"ל לקוט לך מן היפה כו' אית לך למימר למפרע היא נעשית תרומה לא מכאן ולהבא. פי' דהתם פשיטא לי' דוודאי מכאן ולבא משום דהוא אחר ולא עשה שליח:

ואוף הבא מכאן ולבא. פי' כיון ששנוים זה אצל זה:

כתב יד א

ה"ג כאן להלכה כאן למעשה. פי' מהלכה לא היה לו לשיתוף לתרום אבל למעשה תרומתו תרומה דמן הסתם אין מקפידין זע"ז:

כתב יד ב

ה"ג כאן להלכה כאן למעשה. פי' מהלכה לא הי' לשותף לתרום אבל למעשה תרומתו תרומה דמן הסתם אין מקפידין זה ע"ז:

כתב יד א

מה את עביד ליה. פי' מאיזה טעם אין תרומתו תרומה משום שאינו שלו או משום שהיא של חבירו ונ"מ לענין הפקר שהיא אינו של חבירו ואינו שלו:

ה"ג הפקיר כריו ותרמו וחזר וזכה בו כו' לית טעמא אלא בתורם את של חבירו. פי' ומשו"ה גבי הקדש שאינו של חבירו תרומתו תרומה:

ה"ג נאמר בכהן שהקדיש תרומתו. פי' אבל גזבר אינו רשאי להפריש תרומה אף שאינו של חבירו כיון שאינו שלו:

ומקשי והתני ר' הושיעא א' המקדיש טבלו. פי' בין כך ובין כך חייב ב' חומשין אף שקדם הקדשו לטבלו והכא ודאי הגזבר תרם:

כתב יד ב

מה את עביד לי'. פי' מאיזה טעם אין תרומתו תרומה משום שאינו שלו או משום שהיא של חבירו ונ"מ לענין הפקר שהיא אינו של חבירו ואינו שלו:

ה"ג הפקיר כריו ותרמו וחזר וזכה בו כו' לית טעמא אלא בתורם את של חבירו. פי' ומשו"ה גבי הקדש שאינו של חבירו תרומתו תרומה:

ה"ג נאמר בכהן שהקדיש תרומתו. פי' אבל גזבר אינו רשאי להפריש תרומה אף שאינו של חבירו כיון שאינו שלו:

ומקשי והתני ר' הושעי' אמר המקדיש טבלו. פי' בין כך ובין כך חייב ב' חומשי' אף שקדם הקדשו לטבלו והכא ודאי הגזבר תרם:

כתב יד א

ואם משתרם ביטל תרומתו תרומה וכל כמינה פי' האיך יכול להפריש תרומת מעשר על מעשר שביד ישראל במה קני:

ומשני מכיון כו' נעשה שלוחו:

ומקשי נמצא בתורם ברשות ישראל. פי' כיון דהוא לא קנה א"כ אינו יכול להפריש אלא מתוך הישראל שעשה אותו שליח הא ישראל בעצמו אינו יכול לתרום תרומת מעשר על מעשר שהוא של לוי:

ומשני פתר לה כר' יוסי כו'. כור מעשר יש לך בידי והילך את דמו. פי' שהישראל רצה ליתן לבן לוי דמים בעד הכור מעשר ולא רצה הלוי ונתן לו הכור מעשר:

כתב יד ב

ואם משתרם ביטל תרומתו תרומה וכל כמינה. פי' היאך יכול להפריש תרומת מעשר על מעשר שביד ישראל במה קנאו:

ומשני מכיון כו' נעשה שלוחו:

ומקשי נמצא כתורם ברשות ישראל. פי' כיון דהוא לא קנה א"כ אינו יכול להפריש אלא מתוך הישראל שעשה אותו שליח הא ישראל בעצמו אינו יכול לתרום תרומת מעשר על מעשר שהי' של לוי:

ומשני פתר לה כר' יוסי כו':

כתב יד א

אינו חושש לתרומת מעשר שבו. פי' משום דאמרי' כיון שרצה ליתן לו [דמים] בעד כל הכור מסתמא הפריש קודם תרומת מעשר דאל"כ לא היה נותן אלא דמי מעשר ודמי תרומת מעשר לא היה נותן לבן לוי אלא ע"כ כבר תיקן:

ומייתי ראיה מאלפסה שדרכו של בעה"ב לתקן ולכך אמרי' מסתמא כיון שרצה ליתן לו דמים כבר תיקן אבל אי לא הוי דרכו לתקן לא הוי אמרי' הכי:

כתב יד ב

ה"ג כור מעשר יש לך בידי והילך אינו חושש לתרומת מעשר שבו. פי' דודאי מתוקן הוא ומייתי ראי' מאלפוסה דהי' מתוקן:

כתב יד א

למי נצרכה לר' יוסי. פי' הא דקתני במתני' דחרש המדבר ואינו שומע לא יתרום לכתחילה ואם תרם בדיעבד תרומתו תרומה היינו לר' יוסי דלר' יהודה אפי' לכתחילה מותר כדקאמר בגמ' **ואח"כ גרסינן תמן תנינן הכל כשרין לקרות המגילה חוץ מחש"ו א"ר מתנה דר' יוסי היא** פי' דהכא ודאי איירי בחרש המדבר ואינו שומע וא"כ לרבנן אפי' לכתחילה מותר אלא ודאי ר"י היא:

א"ר יוסי הוינן סברין מימר כו' א"ר חסדא לית כאן חרש. פי' דאף רבי יוסי מודה בשאר מצות דיצא והא דקתני הכא דחרש פסול לקרות אפי' בדיעבד היינו באינו שומע ואינו מדבר ואגב אחרים נקט **אמר ר' יוסי מסתבר דיודי רב מתנה בתרומות דהיא דר' יוסי** פי' אף דסבר גבי מגילה דאפילו דיעבד נמי לא מודה הוא בתרומות דדיעבד מותר דאין הברכות מעכבות דאי לרבנן אפילו לכתחילה מותר **אמר ר"ה בשם רב חסדא דר' יוסי היא** פי' ולא כרבנן **אמר ר' בון ע"כ אתמר בהא דר' יוסי** פי' דאם לא כן מני דהא לרבנן אף לכתחילה מותר דאלת"ה אלא אף כרבנן מצי לאוקמי דרבנן נמי מודו דלכתחילה אסור ור' יוסי סבר דאף דיעבד אסור דהברכות מעכבות א"כ קשה **דתנינן חמשתא קדמייתא לא תניתן עמהון** פי' לר' יוסי **אי משום שאין תרומתן תרומה**. פי' לד"ה ובהא לרבנן בדיעבד תרומתו תרומה א"כ קשה ליתני גבי חמשה אחרנייתא שתרומתן תרומה וליכא למימר להכי לא תני גבי ה' אחרנייתא משום דלר"י דיעבד נמי לא דהא ודאי טעמא דר"י משום דסבר דהברכות מעכבות וא"כ גם באלם סבר ר"י דדיעבד נמי לא וע"כ מתני' דלא כד"ה אע"כ צ"ל דלר"י דיעבד אין לכתחילה לא דאין הברכות מעכבות ולרבנן אפי' לכתחילה וא"כ הא דלא תני גבי ה' אחרנייתא משום דלרבנן אפי' לכתחילה:

[א"ה מכאן עד סוף הפרק לא נמצא באור הגר"א ז"ל והעתקנו פירושו מס' שנות אליהו]:

כתב יד ב

למי נצרכה. פי' הא דקתני במתני' חרש המדבר ואינו שומע אם תרם תרומתו תרומה לר"י יוסי כו':

ה"ג ר' יוסי אומר לא יצא תמן תנינן הכל כשרין לקרות את המגילה חוץ מחש"ו א"ר מתנה דר' יוסי היא כו':

כתב יד ב

ה"ג דהיא דלא כר' יוסי א"ר חנני' בשם רב חסדא דר' יוסי היא א"ר בון ע"כ אתמר דהיא דלא כר' יוסי היא כו' הוי סופך לומר דלא כר' יוסי היא. ועיין פירושו במס' ברכות פ' הי' קורא מה שכתבתי שם:

כתב יד ב

ה"ג למען ילמדון. פי' היינו שמיעה ולמען ילמדון היינו דיבור [ועי' פני משה]:

סברינן מימר משומע ואינו מדבר חרש מדבר ואינו שומע חרש פי' שבאחד בלבד הוי חרש **א"ר יונה הדא אמרת דלית כללין דרבי כללין דתנינן חרש שדברו חכמים בכ"מ שאינו לא שומע ולא מדבר**. פי' והכא משמע דבא' בלבד הוי חרש דקתני חוץ מחרש ומפרש למען ילמדון דמשמע דצריך שיהיו תרווייהו דהיינו שמיעה ודיבור [וכנ"ל]:

ודתנינן חרש שחלץ והחרשת שנחלצה והחולצת לקטן חליצתו פסולה וא"ר יוחנן בשאין יכולין לומר ואמר ואמרה. פי' משו"ה חליצתו פסולה משום שאינו יכול לדבר משמע אפי' הוא שומע חליצתו פסולה הדא מסייע לר' יונה כו':

כתב יד ב

ה"ג עד שיביא ב' שערות ר' יודא בשם ר' הילא אמר ולא תשאו עליו חטא כו' התיבון הרי גוי אין בו בנשיאות עון ותורם ר' אבא ב"ר כהנא בשם רבנן ונחשב לכם תרומתכם את שיש בו מחשבה תורם ואת שאין בו מחשבה אינו תורם התיבון הרי גוי אינו במחשבה ותורם דתני ר' אושעי' גוים אין להם מחשבה כו':

כתב יד ב

בגין דר' יהודה. פי' לר' יוסי דסבר משבא לעונת נדרים תורם ג"כ מקדיש אבל ר' יהודה דסבר תורם ואינו מקדיש **אפי' כמ"ד אינו תורם** דהיינו ת"ק ור' יוסי מקדיש:

מהו שיביא בכורים. פי' למאן דאמר אינו תורם ומקדיש. אם מביא בכורים **כר' יהודה דו אמר הוקשו לקדשי הגבול**. פי' אם יסבור כת"ק ור"י כר' יהודה דהוקשו לקדשי הגבול דהיינו תרומה ולדידהו אינו תורם א"כ אינו מביא כרבנן פי' אם יסבור כרבנן דהוקשו לקדשי המקדש א"כ מביא:

ה"ג כשם שאינו מביא מעשר דגן כך אינו מביא מעשר בהמה מהו (והו') **לעשות תמורת שלמים. אין סבר ר"מ הוקשו כל המעשרות זה לזה כשם שאינו מביא מעשר דגן כך אינו מביא מעשר בהמה כשם שאינו מביא מעשר בהמה כך אינו עושה תמורה ואם**

יסבור כר"ש דר"ש אמר מעשר בהמה לימד על כל הקדשים לתמורה כשם שאינו מביא מעשר דגן כך אינו מביא מעשר בהמה כשם שאינו מביא מעשר בהמה כך אינו עושה תמורה כשם שאינו ממיר בו כך אינו כו':

פוטר טבלו דבר תורה. פי' שיכול הקטן לתרום:

ותימר אכין. פי' שאינו חייב אם שחט קדשיו מבחוץ:

מאליהן קבלו עליהן כו'. פי' לפיכך הקילו בתרומה:

הלכה ב

כתב יד א

תמן תנינן אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו וכא את אמרת הכין ר' אילא בשם ר"י מפני גזל השבט. פי' דמקשה על מתניתין ממשנה דסוף פרק דתני שם אין תורמין מדבר שנגמרה וכו' ולא מדבר שלא נגמרה וכו' ואם תרמו תרומתן תרומה אלמא דאף מדבר שלא נגמרה על דבר שנגמרה בדיעבד תרומתו תרומה ומתרץ הטעם משום גזל השבט:

ושואל מהו גזל השכט ומשני א"ר חנינא מפני הטורח. שצריך לטרוח להוציא שמן מן הזיתים מה שלא היה צריך אילו נתן לו מן השמן:

ופריך הגע עצמך שהיה שעורה של אורז. פי' אף שם הוי טרחא דצריך לכתוש במכתשת ואעפ"כ תני שם דתרומתו תרומה:

ומשני נחת רוח הוא לאדם להיות כותש כ"ש ופריך הגע עצמך שהיה שבלים עד כאן קושיית רבי חנינא. רבי מני לא אמר כן אלא שהוא צריך לתרום לפי השמן ואינו תורם אלא לפי הזיתים. פי' דר"מ מפרש דהטעם משום שמבקש לתרום מן הזיתים על השמן לפי זיתים ולא לפי שמן והיינו גזל השבט דקאמר ר' יוחנן:

ושואל הגע עצמך שתרם לפי שמן. פי' אם נאמר בכאן דתרומתו תרומה או לא:

ואמר דלא דכדין עביד כן זמן חורין לא עביד כן ולא עוד דחברייא חמי ליה ואמר זה כוון לרבות ואני איני מתכוין לרבות. פי' דיאמר דזה עשה מדת חסידות ואני לא אעשה משום הכי לא פלוג ובכ"פ אין תרומתו תרומה:

כתב יד ב

תמן תנינן אין תורמין כו'. פי' דקתני התם ואם תרם תרומתו תרומה:

וכא אמר הכין. פי' לב"ה אין תרומתו תרומה:

מפני גזל השבט פי' משו"ה החמירו בזיתים יותר והתם איירי בתבואה דליכא גזל השבט:

ה"ג שהוא צריך לתרום לפי שמנן כו':

כתב יד ב

הא שאר כל הדברים. פי' שמן על גבי זיתים כמו יין תפוחים **לא** פי' מודו כ"ע דתורמין כיון דלא שכיח:

על אתר. פי' אפי' על הזיתים שבכרי ור' חנני' מפרש טעמא דנעשה כאומר לו כו' ור' זעירא פליג עלי' **ור' חנני' סבר מימר במינו מיותר**:

כתב יד ב

חולין פוסלין את הטבל בתמי' הלא הוא מן הפטור על החיוב:

ה"ג בתרומה גדולה שהיא נתרמת באומד. פי' משו"ה איכא למימר מכיון שאמר הרי זו כו' נפטרו שניהם כאחת אבל בתרומת מעשר כו':

כתב יד א

תמן תנינן אין תורמין מן הטמא על הטהור תני בשם ר' יוסא ואם תרם מן הטמא על הטהור בין שוגג בין מזיד מה שעשה עשוי מה אמר בה ר' יוסי. הכי פירושו דתנן במשנה ב' פרק ב' אין תורמין מן הטמא על הטהור וכו' שוגג תרומתו תרומה מזיד לא עשה כלום ותני בברייתא דר"י פליג וס"ל דאף במזיד מה שעשה עשוי ומיבעי' ליה דהכא מה אמר בה רבי יוסא אי פליג או לאו:

ומשיב הש"ס ומה אין תמן שכולו הפסד לכהנים את אמרת מה שעשוי עשוי הכא דאין כולו הפסד לכהנים לא כ"ש אשכחת תני אין תורמין זיתים על שמן ולא ענבים על יין ואם תרם תרומתו תרומה דר"מ ורבי יוסי אומר בית שמאי אומרים תרומת עצמן בהן וב"ה אומרים אין תרומתן תרומה פי' דאשכחת בהיפוך דאין תרומתו תרומה סבירא ליה לר"י אליבא דב"ה:

ופריך מחלפא שיטתיה דר"י תמן הוא אמר מה שעשה עשוי וכא את אמר אין תרומתו תרומה. ומשני תמן טומאה אינה מצויה ואין בני אדם טועין לומר שתורמין ומעשרין מזה על זה. פי' דטומאה אינו מצוי וכל דבר שאינו מצוי לא גזרו בדיעבד ועוד שאין שום אדם טועה בזה שיהא מותר לכתחילה לתרום מן הטמא על הטהור לכך בדיעבד לא גזרו:

כתב יד ב

ה"ג ואם תרם תרומתו תרומה ד"ר מאיר ר' יוסי אומר בש"א:

מחלפא שיטתיה דר"י. פי' בשלמא לר"מ איכא למימר משו"ה מחמיר גבי מן הטמא על הטהור דאיכא הפסד לכהנים:

הלכה ג

כתב יד ב

ולא כבר תניית כולהון. פי' ולמה תני תו מן החיוב על הפטור:

ומשניכן היא מתניתא. פי' דמתני' דמן החיוב על הפטור איירי מפירות שהביאו שליש כו':

מתיבות על דעתי' דחזקי' עד מתני' מיותר:

הלכה ד

כתב יד א

אמר אבא בר אבין חד חסיד שאיל לאליהו זכור לטוב שיכור מהו (שיברך) שיקרא שמע א"ל ולא יראה בך ערות דבר ערות דיבור. פי' שאינו יכול לדבר הראוי מחמת שכרותו והוי דיבור שלו כמו ערוה:

ותני חזקיה בין לקרות בין לברך פירוש דתנא קמא סבירא ליה דשייכור אסור לקרות שמע אבל בברכות שרי וחזקיה סבירא ליה דאסור הן בקריאת שמע הן בשאר ברכות:

כתב יד ב

ה"ג שיכור מהו שיקרא שמע כו':

בין לברך. פי' דפליג וסבר דשיכור אסור לברך בה"מ:

כתב יד א

תמן תנינן בג' פרקין משערין את הכלכלה וכו' וכא את אמרת כן:

אמר ריב"ל כאן בתרומה גדולה כאן בתרומת מעשר פי' דבתרומה גדולה אין תורמין לא במדה כו' ובתרומת מעשר המונה משובח והא דאין תורמין ת"ג במדה משום דכתיב ונחשב לכם אע"ג דכתיב בתרומת מעשר אם א"ע לתרומת מעשר שהרי נתנה בו שיעור תניהו ענין לתרו"ג דמשמע ונחשב במחשבה:

רי"א כאן וכאן בת"מ הא ר"א והא רבנן. דתנן מניין שא"ת לא במדה ולא במשקל ולא במנין ת"ל ונחשב לכם תרומתכם כו' במחשבה את תורם ואין את תורם במדה במשקל ובמנין ר"א בן גמלא אמר מה תרומה גדולה באומד ובמחשבה אף תרומת מעשר באומד ובמחשבה:

כתב יד ב

תמן תנינן בג' פרקים משערין את הכלכלה כו':

המונה משובח כו'. פי' משמע דמצוה למדוד:

וכא את אמרת רבנן. פי' דאין תורמין במדה דקס"ד אין תורמין אפי' את המדוד והא דקתני בסיפא אבל הוא תורם את המדוד קס"ד דאיירי בדיעבד:

ה"ג **כאן בתרומה גדולה כאן בתרומת מעשר** פי' התרומה גדולה צריך לתרום באומד (או) **כאן וכאן בתרומת מעשר והא רבנן והא ר"א בן גמלא** פי' דר' אלעזר בן גמלא סבר דאף תרומת מעשר צריך לתרום באומד **דתניא מנין שאין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין ת"ל ונחשב לכם**:

כתב יד א

ר' לעזר אומר כיני מתני' מודד אדם את טבלו כו' וכן משמע ממתניתין כתירוץ ר"א דתני אבל תורם הוא את המדוד כו' משמע דוקא התרומה שנוטל צריך במחשבה אבל הטבל צריך הוא למדוד מקודם:

הלכה ה

כתב יד א

רבי אילא בשם רבי יוחנן משום גדר מי חטאת שלא יהא מי חטאת בטלין. פי' דטורח הוא לטבול האנשים ולהזות עליהם במי חטאת שמא נטמאו במת וכשאנו אומרים דבדיעבד תרומתו תרומה לא ידרוך בטהרה רק שמן מעט ויפריש מזה על הכל נמצא מי חטאת יהיה בטלין וכמו שגזרו משום טעם זה שיהא כלי מתכות חוזרים לטומאה ישנה נמצא דהטעם במתניתין הנ"ל דאין תורמין משמן על זיתים משום גדר מי חטאת ודינו דתרומתו תרומה ויחזור ויתרום ובמשנה דלעיל דאין תורמין מזיתים על שמן הטעם משום גזל השבט ע"ש:

ועכשיו שואל בירושלמי מאן חמיר וכו' נשמעינא מן הדא וכו' תרומה ויחזור ויתרום הרי יש כאן גזל השבט וגדר מ"ח. ואעפ"כ תני עלה תרומה ויחזור ויתרום הדא אמרת שגדר מ"ח חמור מגזל השבט. פי' מדחזינן דפסק דתרומה ויחזור ויתרום כמו בגדר מי חטאת אף שיש כאן גזל השבט ש"מ דגדר מי חטאת חמיר:

כתב יד א

לא כל שכן דמחמיר בגדר מי חטאת. פי' דלעיל פליג ר' מאיר וסבירא ליה דתרומתו תרומה ובמתני' דקתני דבה"א אין תרומתו תרומה אתיא כרבי יוסא כמ"ש בהלכה ב' בשם הירושלמי:

ועכשיו שואל מי מודה ר"י הכא לר"מ דסתם מתני' אתי כוותיה ולכך מבעי אי מודה ר"י הכא לר"מ דיש כאן ק"ו מה ר"מ דמיקל התם וס"ל דתרומתו תרומה מחמיר כאן ר"י דמחמיר התם לא כ"ש כאן דהא הכא חמור מהתם כמו שהוכיח ופשיט ליה מהא דתני דאשכח תני:

אין תורמין שמן על זיתים ולא יין על ענבים ואם תרם תרומתו תרומה וצריך לתרום שניה דברי ר"מ רבי יוסא אומר בש"א תורמין וב"ה אומרין אין תורמין הכל מודים שאם תרם שא"צ לתרום שנית:

ואמר דהשתא הוי רעיון רוח. פי' דיש כאן מחשבות רעיון וסברות הפוכות ר"מ מיקל בגזל השבט ומחמיר בגדר מי חטאת רבי יוסי מחמיר בגזל השבט ומקיל בגדר מי חטאת. ולפ"ז אמר **תמן תנינן רבי יוסי אומר ששה דברים כו**':

כתב יד א

כשאין הראשונה קיימת אבל אם הראשונה קיימת קורא לה שם ודיו תני חזר ועשה זיתים שמן וענבים יין קורא שם וא"צ לתרום שניה:

כתב יד א

הדא אמרת שהוא צריך לקרות שם למעשרותיו. פי' דפשיט אגב דבעינן בכל זמן שמפריש שיקרא בפיו שם למעשרותיו ולא סגי במה שמפריש סתם דאי לא בעינן אמאי תני דקורא שם הא כבר הפריש הראשונה והיא קיימת ואח"כ שואל **לא קרא שם ראשונה מה היא** פי' היכא דלא קרא שם ראשונה אם מותר לאכלה קודם שיוציא עליה תרומות ומעשרות:

מן מה דתני שניה לא תאכל עד שיוציא עליה תרומות ומעשרות הדא אמרת הראשונה א"צ להוציא ממנו תרומות ומעשרות כצ"ל:

כתב יד א

תנינא דבתריה אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו ע"ד שלא נגמרה מלאכתו והכא לשעבר הא לכתחלה לא ובא אפילו לכתחלה פי' דתני שם ואם תרם תרומתו תרומה משמע דוקא בדיעבד וכא אפילו לכתחלה:

ומשני שניה היא מדבר שנגמרה מלאכתו. פי' דשאני כאן מהתם דהכא הוי מדבר שנגמר ע"ד שנגמר:

ופריך הא תנינן הפרך והצימוקים משיעמיד ערימה:

ומשני ר"י בשם ר' יצחק בן לעזר אין לך אסור מדבר שנגמרה מלאכתו ע"ד שלא נגמרה אלא גורן ייקב פי' דבעינן גורן ויקב אבל צמוקים לא הוי כעין גורן ויקב:

כתב יד א

ושואל לפי מה הוא תורם לפי שמן או לפי אוכלין א"ר יוחנן אייתית מדחלפי ר"א לפי שמן רשבג"א לפי אוכלין אבל לא גרעיניהן:

כתב יד א

רבי אמי משום רשב"ל ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן ממה שמצוה את בני לוי לתרום מן הגמור על הגמור הדא שאם נתן לו שבלים מעשרותיו מעשר תרומתו תרומה כצ"ל. וכן בגמרא בבלי במסכת י"ט י"ג א' דמעשר שהקדימו בשבלים פטור מתרומה גדולה כו' אלמא מעשרותיו מעשר ולכתחלה הוא דאסור וכן אמרו שם בן לוי שנתנו לו שבלים במעשרותיו עושה אותן גורן. ענבים עושה אותן יין. זיתים עושה אותן שמן ומפריש עליהם תרומת מעשר ונותן לכהן שכשם שתרומה גדולה אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב כך תרומת מעשר אינה ניטלת אלא מן הגורן ומן היקב [עד כאן משנות אליהו]:

פרק ב

הלכה א

כתב יד א

ואפ"ה אין לתרום מן הטהור על הטמא:

כתב יד א

ה"ג כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב מקיש נורן לייקב מה יקב א"א שיהא מקצתו טמא ומקצתו טהור. פי' דכיון שנטמא מקצתו נטמא כולו:

אף גורן אע"פ שאפשר למדין אפשר משא"א מעתה לא יהא תרומתו תרומה. פי' אפי' בעיגולי דבילה כיון דאת למד מקרא:

ומשני ממנו כתיב פי' אם הוא דבר אחד נטלת מן הטהור על הטמא:

כתב יד א

ה"ג מניין לת"ג שניטלת מן המוקף דא"ר יוחנן בשם ר' ינאי ונחשב לכם תרומתכם כדגן כו'. מנין שתרומות מעשר כו':

כתב יד א

ה"ג תורמין מן הטהור על הטמא ומן הטהור על הטהור ומן הטמא על הטמא אבל לא מן הטמא על הטהור ר' נחמיה אומר כו':

לא היה לו מאותו המין פי' אם סבר ר' נחמיה דאינה ניטלת מן הטמא על הטמא אף כשאין לו טהור:

אית לך מימר בשהיה להם מאותו המין פי' דודאי אם היה להם היו חוששין לר' נחמיה אלא ודאי לא היה להם טהור ולכך אמרו דאין חוששין אלא דר' נחמיה סבר אף דאין לו טהור אין לו לפרוש מן הטמא על הטמא:

כתב יד א

ואין סופו לחלק. פי' בשעה שהוא תורם וא"כ לא הוי ממנו:

ומשני תפתר כו':

כתב יד א

מה צורכה א"ר חייא בר אדא בערימה של קישואין. פי' שאחד תחוב בחבירו:

כתב יד א

ר"א בשם ר' חייא רבה אין תורמין ומעשרין מזע"ז. פי' דר"ח רובה אמר בפי' על הדא דב' עיגולין א' מקצתו טמא ומקצתו טהור והשני כן שאין תורמין ולא מעשרין מזע"ז פי' דלא הוי מוקף:

כתב יד א

שיהא תופסת הגורן באמצע. פי' שיהא מונח תבואה באמצע הגורן:

כתב יד א

והיינו נושך פי' דבטמא אפי' נושך אינו חשוב מוקף:

ה"ג חמשה שקין בגורן תורמין ומעשרין מזע"ז כו':

כתב יד א

ה"ג וממלא אותם (**זרעים**) [**זיתים**]:

לא פירורין אינון פי' ואינו יכול לטמאות אחרים שהם פחותים מכביצה:

ומשני כדי שלא יטמא זיתים הרבה. פי' אם יהיה א' נוגע בכמה זיתים שיהיה כביצה אז יהיה נטמא:

ה"ג אמרו לו אין קרוי לח אלא יין ושמן האיך עבידה איך נוטלין מן המוקף:

ה"ג לבד אחד מתוך שנטמא מקצתו נטמא כולו. פי' ואיך נטלת מן הטהור על הטמא:

כתב יד א

על מנת. פי' שהתנה מתחילה כשאטול תרומה לא יהיה שם תרומה חל עליה אלא ע"מ שתעלה בשלום מן הבור:

תמן ט"י מצויין. פי' ומן הסתם היה בדעתו גם עליה שלא יהא תרומה אם יטמא בטומאת ט"י אבל בשאר טומאות שאין מצויין שם ודאי לא היה בדעתו עליהן:

מגע אצל ט"י. פי' ומשום הכי התנה שאם יגע ט"י לא יהיה תרומה ונמצא טהור אבל שאר טומאות שמטמאות גם בחולין לא התנה עליהן. **שצריך לתרום מן המוקף** פי'

ומשו"ה הוצרך לקרוא לה שם קודם שתעלה מן הבור והי' ירא שמא תשבר ותעשה את הכל מדומע לכך התנה אבל בתרומת מעשר ודאי לא התנה דאם היה ירא לא היה לו לקרוא שם קודם שתעלה מן הבור:

כתב יד א

ה"ג טבל בעון מיתה מן הטמא על הטהור בעשה:

כתב יד א

אמר ליה יאות רבי סבר כר' יהודה פי' דמחלק בין שוגג למזיד:

ברם כר"י היא הדא. פי' אין חילוק:

ואח"כ גרסינן ר' שמואל בשם ר' אבהו. פירש שבא לפשוט האיבעיא דמתני' איירי בשוגג באיסור ומייתי ר"י ראיה ממתני' דהמבשל עד תי' תני ואח"כ גרסינן **מתני' בכלים גדולים**. פי' הא דאסור לטבול בשבת היינו דוקא בכלים גדולים עד **נמצאת מרבצת את ביתה ואח"כ תני המבשל כו'**:

כתב יד א

ה"ג שמואל הורי כר' יוחנן כו':

כתב יד א

ה"ג א"ר מנא יאות א"ר יוסי מפני שהנאת שבת עליו וכאן מכיון שאת אמר המתן למוצאי שבת עד כדי שיעשו כמו שלא נהנה מחמת שבת פי' יפה א"ר יוסי דאיירי בשוגג כר' יהודה ומשו"ה אינו אסור אלא משום שלא יהנה מאיסור שבת ולכך צריך להמתין עד כדי שיעשו אבל לר"מ אינו אסור אלא משום קנס א"כ למה לי כדי שיעשו:

ואח"כ גרסי' הנוטע בשבת עד בין במזיד יעקר ואח"כ מ"ט דרבנן כו':

ה"ג יש כאן חשד אין תימר מונין אין כאן מונין פי' שהרי מונין משמינית:

הלכה ב

כתב יד א

שהן תורמין מן התירוש על הדגן. פי' להכי קתני חד חלב לתירוש ולדגן לומר שמותר לעשר מא' על חבירו:

הרי תירוש (**ודגן**) [**ויצהר**] **שני מיני אילן אינון ואין מעשרין מזע"ז** פי' מדלא כתיב חד חלב לתרווייהו משמע תן חלב לזה וחלב לזה:

דו אמר. פי' שבא ללמד דגן מתירוש כו':

כתב יד א

רשב"ג אמר סלי תאנים וסלי גרוגרות מין א' הם ותורמין מזע"ז. פי' מתאנים על גרוגרות במדה דאזלינן בתר השתא אבל לא מגרוגרת על תאנים במנין אלא ג"כ במדה:

ורואין את הצמוקין כאילו תפוח. פי' להכי היה מפריש ר' יוסי עשר גרוגרות על תשעים תאנים וא"כ אם רצה להפריש מתאנים על גרוגרות צריך ליקח **סלין רברבין מתאנים**. פי' שיהיו התאנים מעשר במנין לפי הגרוגרות וה"ג **רואין את הצמוק כאלו תפוח ונסב סלין רברבין מתאנים ר' יונה ור' יוסי ואמרו ודאי דרך התפוח לצמוק ואין דרך הצמוק לתפוח**. פירוש וא"כ אין סברא להיות רואין את הצמוק כאילו תפוח:

אלא טעמא דר' יוסי דנסב סלין כמו דאינון. פי' דאזיל בתר השתא וא"כ אף אם הי' תורם מתאנים על הגרוגרות ג"כ הוא נוטל סלין כמה דאינון פי' מפריש במדה:

כתב יד א

ה"ג חזרו ונתנו בגשמים ונתפחו טמאין דרומאי אמרי והוא שיהא כזית מעיקרו. פי' שאינו מועיל מה שנתפח מחמת גשם אא"כ היה כזית מתחלה ונצמק:

אפי' אין כזית מעיקרו. פי' דאזלינן בתר השתא:

אמרו לו אף היא היתה חסירה או יתירה. פי' דפליגי במנחות ר"מ ורבנן דרבנן סברי נוטל השאור ממקום אחר להחמיץ ור"מ סבר נוטל שאור מאותה מנחה עצמה **מני א"ל ר"מ פעמים כו' עד ונראית יתירה וה"ג ר' יוחנן ור"ל ות"ק דר"מ ורשב"ג אמרו דבר אחד**. פי' דכולהו סברי דאזלינן בתר השתא ר' יוחנן ור"ל דאמרו אפי' אין בו כזית מעיקרו כיון דהשתא יש בו כזית אפי' מחמת התפחת הגשם טמאין ות"ק דר"מ דלא חייש לשמא יהא נראית חסירה או יתירה כיון דהשתא כמדתו ורשב"ג דאמר סלי תאנים וסלי גרוגרות שוין הן ותורמין מזה ע"ז אפי' מתאנים על גרוגרות במדה אף שיש גרוגרות יותר כיון דהשתא המדות שוין אלמא דסבר דאזלינן בתר השתא לקולא **ואח"כ גרסינן ע"ד דר' ירמיה**. פי' דאמר לעיל טעמא דרבי יוסי משום דרואין את הצמוק כאלו תפוח **ר"מ דרומאי ור' יוסי שלשתן אמרו דבר אחד ביתירה** פי' ר"מ דחייש שמא יהיה השאור רעוע יהי' צמוק ואם יהי' תפוח יהי' יתירה ולכך אסור אלמא דסברי רואין את הצמוק כאלו תפוח ודרומאי דסברי והוא שיהא בו כזית מעיקרו אלמא דסבר דהתפחת הגשם אינו מעלה א"כ הא דטמא אם הי' בו כזית ע"כ משום דרואין את הצמוק כאלו תפוח והא דלא מטמא אפי' בא התפחת הגשם. היינו משום דכתיב בהו אכילה ואין אכילה פחות מכזית ור' יוסי נמי סבר כן לדעת ר' ירמי':

ע"ד דר' יונה ור' יוסי דאמר טעמא דר' יוסי דדרך התפוח לצמוק כו' שלשתן אמרו דבר אחר. פי' דסברי כולהו דדרך התפוח לצמוק ר"מ דחייש שמא יהיה השאור יפה ויהיה תפוח ואם יצמק תהי חסרה לכך אסור אלמא דסבר דדרך התפוח לצמוק וכן דרומאי דאמרי דווקא שיהא כזית מעיקרו הא התפחת הגשם אינו מעלה משום דדרך התפוח לצמוק וכן ר' יוסי סבר ע"ד דר' יונה ור' יוסי כו':

יסב היין לקבל מבשלא. פי' שנותן היין במדה כנגד המבושלין שהן תפוחין:

הלכה ג

כתב יד א

דר' יהודה היא. פי' מתניתין דתני תורמין זיתי שמן על זיתי כבש אתיא כר' יהודה דאמר תורם מן היפה ולא מן המתקיים:

מיחלפא שיטתא דר' יהודה. פי' דהכא משמע דמבושל אינו משובח והתם משמע דיין מבושל משובח דקאמרי רבנן אין מבשלין יין תרומה מפני שממעט וא"ר יהודה דמבשלין מפני שמשביחו אלמא משמע דמבושל חשיב טפי:

ה"ג הדא אמרת דר"א אמר מפני שממעט משותיו. פירש ולהכי מחלק בין כהן לבעלים דבכהן שמבשל לשתות לעצמו הוא משביח אבל בבעלים אין לתרום מהמבושל על שאינו מבושל שהוא מפסיד תרומה מפני שממעט משותיו אבל לר' יוחנן דאמר מפני שממעט מדתו אבל לכ"ע המבושל משובח אדרבה בבעלים היה מותר טפי לתרום מהמבושל על שאינו מבושל שהוא משובח יותר והוא תרם במדה לפי השאינו מבושל:

ה"ג אף מהמבושל על שאינו מבושל וכ"ש משאינו מבושל על המבושל פי' משמע דהמבושל גרוע טפי ולר' יוחנן המבושל לכ"ע חשיב טפי בשלמא לר"א איכא למימר דאסור לתרום מהמבושל מפני שממעט משותיו אבל לר"י דאמר מפני שממעט ממדתו מה איכפת ליה לתרום מהמבושל כיון שהוא נותן כשיעור השאינו מבושל:

הכי גרסינן לא תני ר' יוחנן אף. פי' ואם כן איכא למימר דהמבושל חשיב טפי:

הדרן עלך פרק אין תורמין:

פרק ג

הלכה א

כתב יד א

ה"ג מטמא טומאת אוכלין פי' מספק דילמא אוכל הוא **ואין שורפין עליה תרומה**. פי' דילמא לאו אוכל הוא **ואין חייבין עליה חומש** פי' אם אכלה. דדלמא לאו אוכל הוא:

ואין לוקין עליה חוץ לחומה. פי' אם הוציא חוץ לחומה ואכלה:
ה"ג ככר שנטמא ע"י אדם פי' דהוי כמו שיש בו דעת לשאול:
בספק פי' ספק אם נטמא ספק אי לא נטמא:
ברה"י ספקו טמא וברה"ר ספקו טהור והכא טהור. פי' אפי' ברה"י:
שהן שני ספיקות. פי' ספק אוכל ספק אינו אוכל כו':
כתב יד א
מוסיף על החיצון כו'. פי' מה דתנן במתני' שיחזור ויתרום היינו שיוסיף כדי שיהי' בחיצון לבד כשיעור תרומה:
כתב יד א
ה"ג לא אמרו אלא נמצאת ניקור. פי' אחר שנתרמה ואינו יודע אם היה מנוקר בשעה שהפריש אם לא:
אבל לכתחילה פי' שיודע שהי' מנוקר בשעה שהפריש:
לא. פי' אינה תרומה:
לא מסתברא אלא כשראו אותו נוקר. פי' הא דאמרינן דאינה תרומה היינו דוקא כשראה בעצמו שהנחש נוקר אבל כשלא ראה הנחש נוקר אלא שמצא אותה מנוקר הוי ספק אם נחש ניקר או לאו וא"כ הוי תרומה ויחזור ויתרום:
א"ל יודע הוא אם הטיל ארס פי' כיון שאתה סובר דלא אמרינן מספק שאינה תרומה אף אם ראה הנחש נוקר יש ספק אם הטיל ארס אלא ודאי כיון דאסור לאוכלו אף מספק לא חשבינן לאוכל ואינה תרומה א"כ אף בשלא ראה אותו נוקר אסור לאוכלו מספק:
מה בינה לטמא. פי' מ"ש טמא דחשבינן לי' אוכל ואפי' אם תרם בשוגג תרומתו תרומה וגם במזיד אינו אלא קנס ושורפין עליה תרומה אף שאסור באכילה והכא כשראו אותה מנוקר לא חשבינן ליה אוכל אפי' יש כמה ספיקות:
ומשני טמא בעינו הוא. פ' דאם היה חולין טמאין היה מותר באכילה:
תרומה היא שגרמה. פי' שם תרומה שעליה היא גרם לה שתהא אסורה לאכול וא"כ מכח זה לא נאבד תורת אוכל מינה אבל הכא עפר הוא דאף אם הי' חולין הי' אסור לאוכלו:
כתב יד א
ר' חייא בשם ר' יוחנן דרבי היא. פי' דסבר חומץ ויין ב' מינין:
כתב יד א
ר' יעקב בר אחא הלכה כו' ר' בא בר כהן בעי כו':

ר' בא ר' יעקב בר אידי בשם ר' יונתן ר"ש ור' יהודא הלכה כר' יודא ואין. צ"ל ר"מ ור' יודא הלכה כר"י ומנה את שמע ר"מ ור"ש הלכה כר"ש:

הלכה ב

כתב יד א

ה"ג סאה של שני חציו תרומה וחציו טבל טבולה למעשרות. פי' מה שהפריש השני פשיטא לי דבשעת הפרשה הי' חציו תרומה דהיינו החצי שלו והחצי השני של שותפו אינו טובל אלא למעשרות שכבר תיקן הראשון:

סאה של ראשון חציו תרומה וחציו טבל טבולה לכל. פי' מה שהפריש הראשון היה בשעת הפרשה חציו תרומה דהיינו החצי שלו והחצי של שותפו טבל טבולה לכל דעדיין לא תיקן השני הא פשיטא לי אבל הא מיבעיא לי **חצי סאה של שני מהו שיפטור החצי סאה של ראשון**. פי' אחר שתיקן השני אם נתקן ג"כ חצי סאה שהיה טבל ביד הראשון דאמרינן מסתמא הי' דעתו גם עליה או כיון שהפריש לכתחילה ולא הי' כאן בשעה שהפריש השני לא נתקן:

ופשט נשמעינה מן הדא כו'. אלמא דאף החצי סאה של ראשון ג"כ נתקן:

כתב יד א

ה"ג אין תעבדיניה כשיעור תורה ר' יוסי כרבנן. פי' דמסתמא אף רבנן דאמרי תרומת הראשון תרומה היינו כשתרם כשיעור תורה:

אין תעבדיניה כשיעור חבירו ליה ר' יוסי כרבנן. פי' דרבנן לא חלקו ואף שלא תרם כדעת חבירו סברי תרומת הראשון תרומה:

כתב יד א

תפתר כגון שאמר לו לך וקבע בצפון וקבע בדרום. פי' שאמר לו בעה"ב לשליח לך וקבע בצפון וחזר וקבע בעה"ב עצמו בדרום דהוי ביטול ע"י מעשה ועליו אמרו אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו כו' וקבע בדרום משום דודאי איירי שלא תרם בעה"ב התרומה שעשה השליח:

כתב יד א

ה"ג שהי' הבור קטן ושהיו בעלים אחרים משכשכין בהם תרומתו תרומה:

ה"ג מטמאין את הבור מיד והתני הפועלין כו'. וא"ל אלא כאן ביין כאן בשמן וכו':

כתב יד א

ה"ג ניחא למ"ד משטוענו דהוי אחר שיטחנו אבל למ"ד משיטחנו ק' **לא כן** (**תנין**)

א"ר יוחנן הדרונות מכיון שהלכו בו שתי וערב מטמאין את הבור מיד ומקשי והתני הפועלין וכו':

ושני ליה כאן ביין כאן בשמן:

ומקשי ולא היא יין היא שמן. ושני ליה יין טומאתו מצוייה שמן אין טומאתו מצוייה. פי' וא"כ קשה למ"ד משיטחנו למה צריך להקדים זמן תרומה כ"כ דס"ד דבזיתים ג"כ אין טומאתם מצוייה כמו בשמן:

ומשני כאן וכאן הטומאה מצוייה. פי' בין ביין בין בזיתים והא דאמר לעיל יין טומאתו מצוייה לא להוציא שאר הדברים שהן חוץ מיין **אלא שהטומאה מצויה ביין יותר מבשמן** אבל לעולם גם בזיתים הטומאה מצויה כו':

כתב יד א

ונותנין זיתים תחת הממל והולך ובא עליהן. פי' ותורם תיכף כמו בענבים:

אמר לו אין דומין וכו':

הלכה ג

כתב יד א

ה"ג על המעות הללו רש"א קרא לה שם כו':

ה"ג מ"ש שהחבית זה מחולל על המעות הללו ולא קבע לו מקום. פי' למ"ש:

רש"א קרא לו שם כו'. אלמא דאפי' לא אמר אלא בו כי הכא ג"כ לר"ש קרא שם:

כתב יד א

ה"ג מה התורם במסויים אף מחשבה במסויים:

כתב יד א

ה"ג בעושה אותו כמין כף חד מן ארבעה:

כתב יד א

ה"ג קומי ר' יוחנן מה עובר לוקה או אינו לוקה ושתיק כו':

ה"ג לכשהי' הכרי נפק מביניהון כו':

מה מקיים ר' יוחנן מלאתך ודמעך לא תאחר פתר לה בביעור. פי' דלא תאחר קאי ג"כ על הביעור וא"כ הוי לאו שבכללות כמו לא תאכלו על הדם. דדרשיגן בגמרא לכמה דברים. ואר"י בגמרא שאין לוקין עליהן משום דהוי לאו שבכללות:

כתב יד א

ה"ג אלא על הגורן:

כתב יד א

ה"**ג א"ל ר' מנא אבא בנימין תני בכורים בימינו ותרומה בשמאלו** פי' וכיון שמותר לכתחילה להפריש שניהם כא' מסתמא אף אם הקדים התרומה לבכורים אינו מעכב:

אית תנא תני עובר. מלתא באפני נפשה היא וקאי אאם הקדים תרומה לבכורים:

הלכה ד

כתב יד א

ה"**ג בש"א הקדש טעות הוי הקדש ובה"א לא הוי הקדש כיצד אמר שור שחור שיצא מביתי ראשון ה"ז הקדש ויצא לבן בש"א הקדש ובה"א אינו הקדש א"ר ירמיה בא לומר חולין ואמר עולה קדשה**. פי' דהשור שסבור שיהא חולין דסבור שיצא השחור ראשון ואמר עולה בטעות קדשה:

א"ר יוסי במתכון להקדש אנן קיימין. פי' אותו השור שנתכוין להקדש דהיינו השחור סבור ב"ש דקדשה **אלא שטעה מחמת דבר אחר**. פי' דסבר שיצא ראשון בכה"ג סבר ב"ש דהוי הקדש אבל בא לומר חולין ואמר עולה כהאי דשור לבן לא קדשה:

על דעתיה דר' ירמיה. פי' דסבר דלב"ש אף בבא לומר חולין ואמר עולה קדשה א"כ מתני' דתני לא אמר כלום במחלוקת דלב"ש הוי הקדש:

על דעתיה דר' יוסי. פי' דסבר דוקא במתכוין להקדש הוא דסבר ב"ש דהוי הקדש אבל בא לומר חולין אף ב"ש מודו דלא הוי הקדש א"כ הא מתני' ד"ה:

כתב יד א

ה"**ג תני בשפתים ולא בלב שמואל אמר אף בלב** פי' אף שגמר בלבו שלא יוציא בשפתיו נמי סבר שמואל דלא הוי נדר:

הלכה ה

כתב יד א

ה"**ג אין צריך להפריש אלא תרומה בלבד כו'**:

ה"**ג אין צריך להפריש אלא תרומה ומעשר ראשון בלבד כו'**:

כתב יד א

מה פליגין בתרומת גרנו. פי' ומשום הכי ר"ש פוטר משום דסבר יש קינין כו':

וקשיא על דר"ש פוטר טבלו דבר תורה. פי' הרי יכול לתקן הטבל אפי' פירות שלקח מישראל ד"ת:

ותימר הכין. פי' שפטור מחומש:

ה"**ג דברי ר"ש ר' יוסי מחייב כו' מה פליגין** פי' ר"ש דפוטר מחומש כו':

הדרן עלך פרק התורם

פרק ד

הלכה א

כתב יד א

מה נפלוג. פי' דכשהפריש בדעתו להפריש אבל אם אין בדעתו להפריש אינו מוציא תרומה ממנו אפי' עליו או לא:

א"ל סתמא כשהפריש ובדעתו להפריש. פי' ולא פליגי:

כתב יד א

ומקשי מה בין מוציא ממנו עליו. פי' שמותר:

למוציא ממנו למקום אחר. שאסור:

ומשני בשעה שהוציא ממנו עליו כו':

ואח"כ מקשי וקשיא נטל להוציא ממנו עליו כל הטבל עלה בידו נמלך להוציא למקום אחר מזה ומזה עלה בידו. פי' בתחלה אמרת שמה שבידו טבל ואח"כ כשנמלך אני אומר שמה שבידו מזה ומזה הוא וכן להיפך:

כתב יד א

ומשני אר"ל תפתר במרבה בתרומה. פי' הא דקתני במתני' שאינו מוציא ממנו למקום אחר היינו כשרוצה להרבות בתרומה כדי להיות תרומה גם על מקום אחר דגבי שאר טבל קתני המרבה בתרומה עושה אותה תרומה על מקום אחר אבל בזה שהפריש ממנו מקצת אסור אבל כל זמן שלא הפריש עדיין עליו מותר לתרום אפי' על מקום אחר:

ומקשי ניחא מרבה בתרומה. פי' שדרכו להרבות כיון שניטלת באומד הא קתני ובמעשרות פי' דגם מעשרות קתני במתני' שאסור להוציא ממנו על מקום אחר ובמעשר ודאי אין דרכו להרבות אלא ע"כ באינו מרבה איירי ואפ"ה אסור להוציא ממנו על מקום אחר:

ומשני לא תני רשב"ל ובמעשרות. פי' דרשב"ל לא תני במתני' אלא תרומה גדולה:

ומקשי הוסיף כל הטבל עלה בידו פיחת וחזר והוסיף מזה ומזה עלה. פי' מאי שנא אם בתחלה כשהוסיף אמרינן כל הטבל עלה בידו ומותר לתרום על מקום אחר ומ"ש דאם פיחת תחלה ואח"כ הוסיף דאמרינן מזה ומזה עלה בידו ואסור לתרום על מקום אחר ואף שטועה כן. פי' אם הוסיף בתחילה אפי' בטעות אמרי' שכל הטבל עלה בידו כדמייתי בתר הכי **היה סבור שהוא חייב שתים ואינו חייב אלא אחת ר' אימי בשם**

רשב"ל אותה סאה שהוא מוסיף עושה אותה תרומה על מקום אחר. פי' אלמא אפי' אם הוסיף אף בטעות אמרינן כל הטבל עלה בידו. ובפיחת והוסיף אפי' אינו בטעות אמרי' מזה ומזה עלה בידו ועוד **מכיון דנאמר כל הטבל עלה בידו מה בין הוציא ממנו כו'**. פי' מ"ש:

כתב יד א

ומשני מאי כדון מכיון שנתן דעתו להפריש. פי' שלא רצה לפטור כולם בזה השיעור שהפריש **נסתיים הכל וחטה במקומה**. פי' נמצא בכל חטה מחצה חולין מתוקנים ומחצה טבל ולפיכך אינו מוציא ממנו למקום אחר והא דתני ר"ל במרבה בתרומה היינו להוציא ממנו עליו פי' דאף להוציא ממנו עליו אינו רשאי (אלמא) [אלא] כשמרבה בתרומה שיהי' כ"כ חטין שיהא בהן טבל כשיעור שצריך להפריש תרומה עליו. **ואח"כ גרסינן מתני' כשלא נתקן רובה**. פי' מתני' דקתני שמותר להוציא ממנו עליו היינו שלא נתקן רובה וא"כ הוי הרוב טבל אבל כשנתקן רובה א"כ הוי המועט טבל והרוב חולין: **פלוגתא דחזקיה ור' יוחנן דאמר ר"ל כו'**. פי' וא"כ לחזקי' דסבר טבל בטל ברוב אסור להוציא אפי' ממנו עליו וא"כ לפ"ז ראב"י דפליג וסבר אינו מוציא ממנו לא עליו ולא על מקום אחר היינו אפי' כשלא נתקן רובה **ואית דבעי מימר על הדא דראב"י דאמר אינו מוציא לא עליו ולא על מקום אחר עד כדון כשנתקן רובה של כרי** אז המיעוט טבל בטל ברוב לפיכך אסור הוציא עליו אבל כשלא נתקן רובה של כרי דאז הוי הרוב טבל אפי' ראב"י מודה דמוציא ממנו עליו וא"כ לפ"ז מתני' איירי אפי' כשנתקן רובה של כרי ואפ"ה מוציא ממנו עליו:

וייבא כהדא מיותר:

היו לפניו ב' כריים כו'. מילתא באנפי נפשא. פי' דקתני מתני' דמוציא ממנו עליו מיבעיא לו אם מוציא ממנו למקום אחר כיוצא בו:

ר"א בשם ר' חייא רובה אין תורמין ולא מעשרין כו'. איידי נקט הכא וקאי על הא דמבעיא לעיל [פרק שני ה"א דף ט' ע"ב]} הי' אחד מקצתו טמא ומקצתו טהור אם מפריש על כרי אחר כיוצא בו עלי' אר"א דאין תורמין מזה על זה:

הלכה ב

כתב יד א

עשו אותה כפועל שאינו כו'. פי' דגבי פועל אמרינן דחושך גרוגרת א' ואוכל עליהן ט' ואמרינן דאותו א' שהפריש תחלה הוא תרומה על אותן הט' שמפריש אח"כ וה"נ כיוצא הוא:

כתב יד א

ה"ג נשרפו הפירות דתרומה בטיבולה נשרפה התרומה הפירות בטיבולן לכשיאכלו הפירות כו':

הלכה ג

כתב יד א

ה"ג תורם חטין אחד ששים שעורים אחד משלשים כו':

ה"ג דכתיב ששית האיפה מחומר החטים:

ה"ג משלשים דכתיב וששיתם את האיפה כו' ה"ג והרעה מחמשים מן הדא דר' לוי כו':

כתב יד א

ה"ג כמה דאנן אמרין תרם ועלה בידו א' ששים תרומה וא"צ לתרום כן בש"א תרם ועלה בידו א' מנ' תרומה וא"צ לתרום:

לא צורכה דלא כמה דאנן אמרין תרם ועלה בידו מס' וא' תרומה ויחזור ויתרום כן בש"א תרם ועלה בידו מנ"א תרומה ויחזור ויתרום כמו שהוא למוד אר"ח בר (אמי) [איסי] לא תני בר קפרא כן אלא כו':

כתב יד א

ה"ג אפי' כמו שהוא למוד במדה ואם נתכוין להוסיף אפי' כמה כו':

כתב יד א

א"ל משום ר' יהודה אני שונה אותה מבעיא ליה אי לחיוב אי לפטור פי' מה הי' ר' יהודא אמר מחייב התוס' במעשר או פטור:

אין תימר לחייב ניחא. פי' הא דרבנן פליגי עלי' ופטרי דסברי דהוי תרומה מעלייתא דהא אמרי נמי ליטול שלא מן המוקף:

אין תימר לפטור ואמרת משום ר' יהודה אני שונה אותה. משמע הא רבנן מחייבי קשיא כו'. פי' דהא עבדי לה טפי תרומה מר' יודא דר"י מתיר לטול שלא מן המוקף ורבנן אסרי:

א"ר יוסי המשנה לא אמר כן כו'. פי' דממתני' משמע דמה שהוסיף פטור מן המעשרות:

ומפרש דילמא הדא דתנינן תרם ועלה בידו מס"א תרומה ויחזור ויתרום כמו שהוא למוד ולא תני עלה חזר והוסיף חייב במעשרות כמו דתני על הא דתרם ועלה בידו א' מס' אלמא דהכא פטור:

ה"ג תרם ועלה בידו (א' מס') [מס' ואחד] תרומה ויחזור ויתרום כמו שהוא למוד ולא תני עליה כו':

כתב יד א

ה"ג ר' ינאי אומר אפי' אחד מאלף כו':

הלכה ד

כתב יד א

הפוחת א' מעשרה תרומה והמוסיף אחד מעשרה תרומה פי' כגון שהיו לו נ' סאין ובדעתו להפריש א' מנ' דהיינו סאה ופיחת עשירית סאה או הוסיף עשירית סאה:

ולא לחולין. פי' דאין הפירוש פיחת עשרה דהיינו שתרם א' מס' או הוסיף עשרה שתרם אחד ממ' והיינו עשרה לחולין דאין הפחות והתוספות שוין כדמפרש ואזיל:

כתב יד א

כאן במתכוין לפחות כאן במתכוין להוסיף. פי' לעולם פיחת עשרה או הוסיף עשרה היינו לחולין והא דקשיא לך דאין הפחת והתוספת שוין כלומר דבפחות ד' לוגין אין תרומתו תרומה ובתוספת עד ששה לוגין תרומתו תרומה ומפרש דאינו דומה מתכוין לפחות למתכוין להוסיף פי' דבמתכוין לפחות הוא מקפיד אפי' על ד' לוגין ובמתכוין להוסיף אינו מקפיד עד ך' לוגין:

כתב יד א

כולן מעלו והכא את אמרת הכין. פי' דהתם אף ששינה דעתו של בעה"ב מ"מ על אותן שלא שינה נעשה שלוחו של בעה"ב והבעה"ב מעל על חתיכה אחת. והכא את אמרת אם נתכוין להוסיף אפי' א' אין תרומתו תרומה משמע אפי' אותו השיעור שהי' בדעתו של בעה"ב לתרום. נמי לא קדשה לשם תרומה:

ומשני תמן מחתיכה הראשונה נסתיימה שליחותו של בעה"ב. פי' כיון שנטל חתיכה הראשונה נעשה שליחותו של בעה"ב והחתיכה השניה שנטל מדעתו לא שייך לשליחותו של בעה"ב ולכך לא ביטל השליחות אבל **הכא על כל חטה וחטה לא נסתיימה שליחותו של בעה"ב**. פי' דלא נעשה שליחותו של בעה"ב עד שיתרום על כל הכרי וכשהוא תורם על כל הכרי כבר שינה בשליחותו שהוסיף מדעתו ונתבטל שליחותו של בעה"ב ולכך אפי' השיעור שהי' בדעתו של בעה"ב לתרום אין תרומתו תרומה:

ה"ג מה דמי לה פי' אם אתה רוצה לדמות לחתיכות כזה אתה יכול לדמות דהיינו שני כריים דהתם נמי כשתירם (כשתיהן) הכרי הראשון כבר נסתיימה שליחותו של בעה"ב:

כתב יד א

ה"ג קדמו לשם תרומה והשאר טבל טבול למעשרות כו':

ה"ג קדשו לשם תרומה והשאר טבל טבול לכל ותנינן יתר מכאן יעשנה תרומת מעשר על מקום אחר ויעשנה תרומה על מקום אחר כו':
ה"ג דתני ר' חייא יתר מכאן יעשנה תרומה על מקום אחר כו':

הלכה ה

כתב יד א

משובח מן התורם באומד. פי' דסבר דמתני' קאי על טבל לתרומה גדולה ולכן אף האומד משובח אלא שהמונה משובח מן התורם באומד אר"ח כו' מתנייתא אמרה כן כו' והשוקל משובח משלשתן. פי' דמשמע משלשה הוא משובח והיינו מודד ומונה ואומד אלמא דאומד נמי משובח:
אר"ח לעולם יכול לאוקמי מתניתין בתרומת מעשר. שמצוה למדוד במדידה והתם ודאי אין האומד משובח כלל והא דקתני משלשתן דמשמע דאף התורם באומד משובח לאו דוקא אלא בשלשתן והיינו באותן השלשה דהיינו שוקל ומונה ומודד אבל האומד אינו משובח כלל:

הלכה ו

כתב יד א

ה"ג מנין שאין עולין במאה א"ר יונה כו':

הלכה ז

כתב יד א

ה"ג אמר רבי אלעזר כך היה ר' אלעזר משיב את ר' יהושע שחורות שנפלו לתוך הלבנות אוכל את הלבנות והלבנות מעלות את השחורות מלתא דרבי יהושע אמר בידוע ממה נפלו מעלות זה אחר זה כו':
ה"ג לתוך שתים שחורות כו':
ה"ג לא מסתברא אלא בתוך שלש שאם תעלה א' מהן יהיו שם שתים כו':
ה"ג אמר לי' אף אנא סבר כן. פירוש דצריך שלשה:

כתב יד א

מילתא דרבנן פליגין כהנא שאל לשמואל. לא מסתברא כהדין מדומע הכא פי' שפוטר מן החלה אלא שריבה תרומה א"ל ואנא סבר כן אלא כד תסלק לארעא דישראל את שאיל לה כו' ויתיבניה שנייא אינון בעיגולין שכבר בטלו מדאורייתא. פי' לפיכך הקילו אבל בחלה מנין לפטור שאף מדאורייתא לא בטלו החולין בתרומה אלא ודאי אף מדאורייתא לא בטלו גבי עיגולין דא"צ שיפול לתוך שלשה:

בר פדיה אמר טוחן ומתיר. פי' גבי עיגול שמותרות שנפל לתוך שחורות ולבנות שטוחן והותרו כולן דכבר נתערבו אע"ג כו' ר' יונה ור' יוסי כו':

כתב יד א

היו לפניו עשרים תאנים ונפלה כל אחד מהם לתוך אחרות כו' כולן נעשו הוכיח. פי' משום דבאחד מהן איכא ודאי תרומה ואינו יודע באיזה מהן לכך אמרינן דכולן אסורות:

מודה ר' יוחנן שאם נפלה מקצתן למקום אחר. או שריבה ממקום אחר על מקצתן שספיקן בטל ברוב. פי' משום דאמרינן באותן שלא נפלו נשתיירה התרומה:

כתב יד א

ה"ג עד חמשים אינה צריכה רוב מכאן ואילך צריכה רוב כו':

כתב יד א

ה"ג בידוע לא תעלה שאינו בידוע תעלה דברי ר"א ר' יהושע אומר בין בידוע בין שאינו בידוע תעלה:

כתב יד א

ה"ג דר"מ ר' יהודא אומר כו':

ה"ג הפומין אסורין והשוליים מותרין דר"מ ר' יהודא אומר כו'. וזהו תנאי דא"ר יוחנן דממשמעות המשנה משמע דר"א אוסר אפי' בשאינו ידוע ור' יהושע מתיר אפי' בידוע והיינו כר' יהודא וגבי ליטרא קציעות קאמר אליבא דר' יהושע דלא תעלה עד שיהא שם מאה כדין משמע הא יש שם מאה כדין מותר והיינו כר"מ דלר' יהודא אליבא דר' יהושע אפי' יש שם ג' מאות פומין לא תעלה:

ה"ג הדא אמרת פומין עשו אותה כדבר שדרכו לימנות הדא אמרת וסייע למ"ד דברי ר"מ כל הדברים מקדשין הדא אמרת דלעת אפי' אחד ממאה בה אוסר דרסה ואינו יודע היכן דרסה.פי' אם על גבה אם בתוכה ד"ה תעלה. פי' דהתחתונות מצטרפות להעלות את העליונות **הא ארעיתא לא**. פי' מה שיש בתחתונות אין מצטרפין **דברי ר"א עשו אותה כמרבה מזיד**. פי' להכי אין מצטרפין מה שבתחתונות משום שקפה כבר והוי כאלו מרבה עליהן במזיד דהא בתחתונות ליכא ספק כלל ואינן מונחות עמהן אבל כל זמן שהיו מונחות שם היו בטלות דגם התחתונות נצטרפו ועכשיו כשקפה הרי ידוע דהתרומה כאן ואם אין בקפוי מאה חזרה להיות מדומע:

הלכה ח

כתב יד א

עשו אותה כסאה העולה מתוך מאה. פי' אע"ג דכבר נבטלו כשהיו שם במגורה מ"מ

כשנטל סאה ראשונה הוי כסאה העולה מתוך מאה דלר"א מדמעת כתרומה ודאי וא"כ אח"כ כשקפה ואין בקפוי מאה סאה הוי מדומע כאילו נפלה למקום אחר ומפרש החילוק שביניהן אי משום סאה העולה מתוך מאה מותר לרבות ואפי' קפה וחזר וקפה ואפילו לא שיור דהשתא ודאי לא נטל כדי להתיר את השאר מותר ואי משום מרבה במזיד דוקא בלא שיור ולא קפה וחזר וקפה ואסור לרבות:

ה"ג קפה וחזר וקפה ע"ד דר' אסי מותר כו':

כתב יד א

ה"ג מזו מחצה ומזו מחצה מעלה וכן שני קיפואין אם קפה מזה חמשים ומזה חמשים רצה מזה מעלה רצה מזה מעלה מחצה מזו ומחצה מזו מעלה:

כתב יד א

ר' סימון בר פדי' כו':

וכן שני קיפואין. פי' אם היו שני מגורות ונפלה סאה תרומה לתוך אחד מהן ואינו ידוע לאיזה מהן נפלה וקפה שתיהן מזו חמשים ומזו חמשים שניהם מצטרפין להעלות ואח"כ כשרוצה להעלות רצה מזו מעלה וכו' מחצה מזו ומחצה מזו מעלה. אע"ג דבודאי לא נפל מחצה לזו ומחצה לזו:

ה"ג למקום שנפלו שם הראשונה כו':

ה"ג חזרה ואם תצרף שתיהן. נמצא שתי סאין עולות מן מאה וחמשים כו'. ריבה על הידוע ובטלו שוגג מעלה ומתיר. פי' אותו הסאה הידוע להיכן נפלה כבר ניתרת ע"י העלאה וא"כ השתא אינו אסור אלא מכח הסאה שאינו ידוע להיכן נפלה דשמא נפלה לתוכה והשתא אינו יכול להעלות בא' ומאה אם כן אף השניה חזרה. פי' דהשתא אף השניה נאסר דאין בזו לתלות טפי מבזו ואין תימר יצטרפו שתיהן ויעלו נמצא שתי סאין עולין במאה וחמשים:

ה"ג ריבה על אחד מהן ובטלה שוגג מעלה ומתיר. פי' אם נפלה לאותה שאינה ידועה היא כבר ניתרת והשניה אסורה ואם נפלה להידוע א"כ היא ניתרת מחמת סאה הידועה להיכן נפלה אבל אסורה מחמת הספק וכן השניה עד שירבה להשוגג:

כתב יד א

אמר מה שלמעלן תרומה ומה שלמטן חולין מה שלמטן תרומה ומה שלמעלן חולין ולדעתו הדבר תלוי. פי' דהשתא קדשו מדומעין וצריך לקפות א"כ תלוי בדעתו עד היכן הי' דעתו שיקרא תרומה ועד כאן צריך לקפות אבל טפי לא:

כתב יד א

ואף בקפוי כן. פי' אם נפלה סאה תרומה או למעלה או למטה אינו רשאי להקפות אלא עד כדי שהוא מסופק בלבו שמא היא תרומה אבל יתר מכאן אסור:

כתב יד א

ה"ג תני ר' יוסי אומר בלול מעלה כו':

הדרן עלך פרק המפריש

פרק ה

הלכה א

כתב יד א

ה"ג סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין או למעשר ראשון כו':

ולא טבל היא. פי' המעשר ראשון וכו':

כתב יד א

ה"ג המדליק בפת של תרומה ישרפו עצמותיו כו':

מהו להדליק. פי' בשאר דברים:

כתב יד א

ה"ג טהורין ירקבו וטמאין ירקבו. פי' דקתני במתני' אם נפלה תרומה טמאה לתוך חולין טהורין בפחות ממאה בין שהי' חולין טמאין ובין שהי' חולין טהורין ירקבו:

ע"ד דחזקי' ניחא ירקבו. פי' דחזקי' אמר לעיל לא שנו אלא פת ושמן הא שאר כל הדברים לא איכא למימר להכי תני ירקבו משום שאר כל הדברים:

ע"ד דר' יוחנן. פי' דאמר אפי' שאר כל הדברים יחלוקו קשה למה לי' ירקבו ידליק:

ומשני סבר ר' יוחנן שמא ימצא בהן עליה. פי' להכי אסור להדליק שמא יפול לתוכן עוד ותעלה ובדבר שאין דרכו לאכול:

אבל בדבר שדרכו לאכול שמא ימצא בהן תקלה. פי' ולכך מותר לשרוף תיכף:

כתב יד א

ומקשי ולא כן סברינן מימר אין להקדש אלא מקומו ושעתו. פי' ואין לנו לחוש שמא יפול עוד ותעלה אלא כיון דהשתא מדומע מותר לשרוף:

ומשני תפתר כגון שחרב המקום. פי' הא דקתני במתני' ירקבו לאו דוקא אלא אפי' חרב המקום ואין למכור אפי' בדמי עצים ירקבו ואסור לאכול:

כתב יד א

הדא אמרת טהורה בטהורין. פי' הא דקתני במתניתין ואם טהורה היתה אותה הסאה.

פי' התרומה ולא פי' אם היו החולין טמאין או טהורין ומפרש הדא אמרת טהורה בטהורין. פי' שהיו גם החולין טהורין:

אבל טהורה בטמאין. פי' שהיו החולין טמאין הדא היא דתנינן כו':

ע"ד דר' יוסי ניחא. פי' הא דקתני במתני' ואם למעשר ראשון נפל יקרא שם לתרומת מעשר כו' ואם טמאין היו החולין יאכלו נקודים או קליות ולא פירש כלום אם למעשר ראשון טמא נפל מה דינו משמע דדינו כמו בטהור שקורא שם לתרומת מעשר ואח"כ יאכלו נקודים או קליות והשתא אומר ע"ד דר' יוסי ניחא. פי' דאמר לעיל דתרומת מעשר נטלת מן הטהור על הטמא:

עשה שינתן לאהרן בכהונתו. פי' שיוכל להנות ממנה א"כ הכא כי אין טהור מותר ליטול אפי' ממנו גופא תרומת מעשר דהרי מזה נהנה הכהן מה שיהא מותר לאכול אותו הסאה שנפלה ע"י נקודים או קליות:

אבל ע"ד דכהנא. פי' דאמר לעיל דתרומת מעשר ניטלת מן הטהור על הטמא דוקא מהאי קרא את כל חלבו את מקדשו ממנו יטול מן המקודש שבו וא"כ אף הכא כי אין לו טהור לא יטול תרומת מעשר מן הטמא על הטהור והכא משמע במתני' דנוטלין כדפרישית:

ומשני ובלבד בדבר שהוא זקוק ליתנו לכהן. פי' דהכא שהכהן נהנה במה שהוא נוטל אף מן הטמא אף כהנא מודי שמותר ליטול מן הטמא על הטהור והכא כשמפריש תרומת מעשר ממנו לפי חשבון המעשר שיש כאן יהא הכהן מותר לאכול כל המעשר ע"י נקודים:

כתב יד א

ה"ג והדין נקודים בפחות מכביצה כו':

כתב יד א

ה"ג כמה דאמר תמן כל התרומה עלה. פי' גבי מדמעת כתרומה כן הוא אמר הכא **כל התרומה עלה בידו**. פי' הא דאמר תירום ותשרף:

למאה חולין טמאין. פי' ותני תעלה ותאכל נקודים כו':

ה"ג לא מפני גזירה ושורפין והכא מפני גזירה ושורפין:

ה"ג סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאה תרומה טהורה כו'. פי' דתני ר' הושעיא עליו תאכל נקודים כו':

כתב יד א

הכי גרסינן חזקי' אמר אפילו חולין ששם לא יאכלו אלא נקודים. פירש דקאי על מתניתין דקתני גבי סאה תרומה טמאה שנפלה לתוך חולין טהורין דסברי חכמים תעלה

ותאכל נקודים עליו אמר אפילו חולין ששם מפני חלתן. **והדין נקודים כמאה ביצים.** פירש דבמאה ביצים ליכא כביצה מתרומה טמאה לטמא חלתו ולכן צריך שיהי' העיסה כ"כ כדי שלא יהי' בחלה רק מאה ביצים. והוא י"ז סאין פחות קב:

ה"ג ד' קבין ושתות ד' קבין וכא הוא אמר הכין. פי' דהתם אמר שצרוך שיהי' בעיסה רק ד' קבין וכו' שהוא קי"ב ביצים וכאן אמר שמותר להרבות בעיסה עד כדי שלא יהא בחלה רק ק' ביצים:

ומשני תמן בשגיבל ואח"כ הפריש כו'. פי' תמן דקתני צריך שלא יהיה בעיסה רק ד' קבין וכו' איירי במגבל תחילה ואח"כ מפריש לכן אם יהי' ק"א ביצים אזי יהי' ביצה מתרומה טמאה לפי חשבון ויטמא החלה שבה. אבל אם מפריש תחילה אזי לא איכפת לן כמה יש בעיסה רק שלא יהא בחלה רק ק' ביצים:

כתב יד א

ה"ג ד' קבין כמה עביד תשעין ושית ביעין:

ה"ג אין יגבל חמש יש כאן כביצה. פי' שהי' סבר שתות לד' קבין וא"כ הוי שית עשרה ביעין ולכך מקשי למה לי כולי האי אפי' אם יוסיף חמשה לתשעין ושית אזי יהי' ק"א ביצים. ויהיה כביצה מתרומה טמאה ומשני ואין יגבל ארבע אין כאן שיור פי' דהאי שתות היינו לקב דהיינו ד' ביצים ולא יהי' רק ק' ולא יהיה כביצה מתרומה טמאה:

כתב יד א

ה"ג מילתא דחזקי' אמר ובלבד שלא תהא כביצה טמאה בגופה פי' שמותר להרבות העיסה כ"כ כדי שלא יהא כביצה מתרומה טמאה בגופה של חלה:

מילתי' דר' יוחנן כו' כביצה טמאה בעיסה. פי' שלא יהא העיסה כ"כ כדי שלא יהא ביצה מתרומה טמאה בה:

א"ר יוסי לר' ירמי' לא מסתברא כו'. פי' דהוא סבר דאף במפריש תחלה ואח"כ מגבל אינו מותר אלא בדיעבד דהיינו שעשה והפריש תחלה ואח"כ גיבל ויודע שלא נגע בעיסה [בעיסת] החלה אחר שנתן מים אבל לכתחילה אין לעשות דיש לחוש שמא יגע החלה בשעה שיקרא שם כי צריך להיות מן המוקף:

ה"ג ואיזה היא גופה. פי' כמה יהי' העיסה ויהיה מותר ע"ד דחזקי' עד י"ז סאין פחות קב ומשהו. פי' דלחזקי' מותר עד שיהי' בחלה ק"א בצים. וא"א להיות בחלה ק"א ביצים רק אם יהיה בעיסה כ"ד פעמים ק"א ביצים והוא י"ז קבין פחות קב ואם יהיה מעט פחות מזה אזי מותר:

ע"ד דר' יוחנן. פי' דאמר אפי' הפריש תחלה ואח"כ גיבל אסור לכתחילה שמא יגע בשעת קריאת שם. וא"כ אינו מותר אלא אם לא יהיה אחר שהפריש חלה בעיסה כביצה צריך לגרוס ד' קבין ועשירית. פי' ועשירית מד' קבין פחות מעט:

וגרסינן אח"ז כיצד הוא עושה מגבל חמש ונוטל ד'. פי' דד' קבין ועשירית הוא ק"ה ביצים וג' חומשין וצריך ליקח מהן חלה ד' ביצים ושני חומשין וא"כ נשתיירו בעיסה ק"א ביצים וחומש וא"כ יהיו כביצה מתרומה טמאה לכך צריך לפחות כדי שלא יהיה אחר הפרשה כביצה מתרומה טמאה ולזה קאמר מגבל חמשה. פי' מהעשירית פחות מעט עם הד' קבין ונוטל ארבע פי' לחלה יותר מעט כדפרישית:

כתב יד א

ה"ג והסיטה לא בטל א"ר יוסי תמן א"א לשחיטה שתעשה נבילה אבל הכא אפשר לטהורה שתעשה טמאה א"ר חזקיה כו':

כתב יד א

ה"ג ואין משלמין עליהן קרן וחומש ולא מהן על מקום אחר אלא לפי חשבון:

הלכה ב

כתב יד א

ה"ג סאה תרומה טמאה שנפלה למאה טהורות:

כתב יד א

א"ר יוחנן סאה תרומה שנפלה למאה והגביה חולין כ"ש מבטלין אותן פי' דהרי יש כאן באותה סאה א' ממאה ועוד תרומה והשאר חולין ומן הדין היה שיבטל אלא שחכמים גזרו עליה והיינו כשהוא בעין אבל כשנפלו לתוכו עוד חולין כ"ש מבטלין אותו ומותר לאכול לזרים:

ומקשי מתני' פליגא על ר' יוחנן. פי' דתני אינה מדמעת אלא לפי חשבון פי' משמע הא לפי חשבון מדמעת אלמא דאין חולין כ"ש מבטלין אותו וא"כ אינה מדמעת כל עיקר אלא שצריך שיהא בחולין כשיעור רוב חשבון התרומה שיש בסאה וע"ז אמר אינו מדמעת אלא לפי חשבון. פי' אין צריך רוב אלא לפי חשבון תרומה שיש בה משמע הא לפי חשבון מדמעת. פי' שאם אין רוב אף לפי חשבון תרומה נעשה מדומע:

אר"א והוא שנפלה למקום מדומע אחר. פי' הא דקתני במתני' אינה מדמעת אלא לפי חשבון משמע הא לפי חשבון מדמעת היינו כשנפלה למקום מדומע אחר אפי' אילו לא נפלה היתה עולה כגון שיש שם מאה פעמים ועוד נגד התרומה ששם השתא כשנפלה אותה הסאה נצטרפה התרומה שבסאה עם התרומה ששם. ואם אין שם בחולין א' ומאה

נגד ב' התרומות נעשה מדומע ואסור. **ומקשי ע"ד דר"א החולין שלמטן והחולין שלמעלן מצטרפין לעלות**. פי' אפי' לא יהא שם מאה ועוד חולין נגד ב' התרומות הרי גם באותה סאה יש מאה ועוד חולין נגד התרומה שיש בה וא"כ ב' החולין יצטרפו ויעלו שתיהן: **ומשני סבר ר"א חולין שלמטן נעשין חרשין**. פי' דסבר ר"א דחולין שיש בתוך הסאה נעשין חרשין ואין מצטרפין להעלות את התרומה והוא שרבו תרומה על החולין. פי' שהסאה שנפלה הוא רוב נגד החולין ששם אז אין החולין שבסאה מצטרפין וצריך שיהא בחולין לבד נגד ב' התרומות ששם אבל אם [אין] הסאה רוב נגד החולין ששם מצטרפין שניהם להעלות את התרומה:

כתב יד א

א"ר יוסי בן חנינא והוא שנפלה לתוך ה' מקומות. פי' הא דקתני במתני' שאם נפלה מן המדומע למקום אחר מדמעת כתרומת ודאי היינו כגון שהי' ה' סאה ונפלו לה' מקומות ואמרינן כיון דבאחד יש ודאי סאה ואינו יודע באיזה הוא כולן נעשו [מדומעות] וצריך שיהא בכ"א מאה וא' לבטל הסאה שנפלה לשם:

אבל נפלו כולן למקום אחד אף ר"א מודי. דהא הכא ודאי אין כאן אלא סאה א' תרומה והשאר חולין וא"כ אין צריך לבטל אלא אותו הסאה ואף שאר הסאין מצטרפין להעלות:

ר' יוחנן אמר אפי' נפלו כולן למקום א' היא המחלוקת. פי' דסבר ר"א מדמעת כתרומת ודאי פי' דנעשה כאילו לא נפל לתוכו אלא תרומת ודאי ואין שאר הסאין מצטרפין להעלות אותו הסאה:

חלפוי אמר ע"ד דר"א. פי' טעמא דר"א שאמר מדמעת כתרומת ודאי דסבר חולין שלמטן נעשין חרשין פי' אותו החולין שנדמעו תחלה נעשו חרשין ואין מצטרפין תו להעלות:

ומקשי הא ר"א אמר ע"ד דרבנן חולין שלמטן נעשין חרשין. פי' גבי סאה שעלתה מתוך מאה ונפלה למקום מדומע אחר ורבו הסאה תרומה על החולין ששם דאין החולין שבסאה מצטרפין להעלות את התרומה:

וא"כ מה בין ר"א ורבנן. פי' מ"מ פליגין הכא רבנן וסברי שאינה מדמעת אלא לפי חשבון כיון דהכא נמי איכא טעמא דחרשין ורבנן נמי סברי טעמא דחרשין ואין לומר דהכא הקילו:

ע"ז אמר חומר הוא בסאה שעלה מתוך מאה או אינו אלא קל. וא"כ כיון דאפי' [התם] אמרו רבנן שנעשו חרשין כ"ש הכא **ומשני אמרי כי דא"ר יוחנן**. פי' דר' יוחנן דהכא פליג לעיל על ר"א ולא מוקי טעמא דרבנן משום שנעשו חרשין ואין מצטרפין החולין

שבסאה להעלות אלא כי דאמר ר' יוחנן לעיל דלרבנן אפי' חולין כ"ש מבטלין אותה דהחולין שבסאה מצטרפין להעלות כדפרישית:

כתב יד א

ה"ג תני ריבה חולין נעשה כמרבה מזיד. פי' קאי על מתני' דקתני סאה תרומה שנפלה למאה והגביה כו' עד שתרבה תרומה על החולין ומפרש בברייתא דאם רבתה תרומה על החולין ואח"כ ריבה חולין כדי שיהא החולין רוב נעשה כמרבה במזיד ואסור אפי' הכא שכבר בטלו כ"א בא' ומאה כיון שחזר להיות רוב ונאסר ואח"כ ביטל אינו מועיל הביטול:

ומקשי והא תנינן היו בו מ' סאה כו' עד היכן רב איסי בשם ר' מנא כו' עד רובא של מקוה. משמע דא"צ רק שיהא הרוב במי מקוה ואפי' רבו מי פירות מותר לרבות אח"כ מי מקוה מכשר מדלא תני עליה ג"כ כי הכא:

וכא את אמרת הכין. פי' דאינו רשאי לרבות אח"כ בחולין:

ומשני תמן הי' בו רוב את מרבה עליו והוא כשר פי' דתנן גבי מקוה אין מי פירות נקראין איסור כלל דאם היו בו רוב מי מקוה מותר להרבות בתוכו אפי' לכתחילה במי פירות א"כ א"צ רק שיהי' הרוב במי מקוה וא"כ אפי' כי נתרבה מי פירות מותר ליתן אח"כ מי מקוה לתוכן כדי שיהי' מי מקוה רוב ואינו נקרא מבטל איסור לכתחילה:

ברם הכא על כל סאה וסאה צריכה מאה סאה. פי' והכא הוי אפי' איסור חמור דאפי' נפל לתוכו סאה אחת צריך מאה סאה לבטלה. ואם הטיל לתוכו במזיד כולו אסור וא"כ משו"ה כי רבתה התרומה על החולין אסור לרבות חולין דהוי מבטל איסור לכתחילה:

הלכה ג

כתב יד א

ה"ג ולא סופה למכור לכהן חורין והוא נותן לו דמי עצים. פי' שהוא אומר לו היזקתי מה שלא נפל לפחות ממאה כי אף אם הי' נופל לפחות ממאה אם הי' רוצה למכור לא הי' נותן לך רק חצי דמי עצים:

לא סוף דבר שפיחתה התרומה. פי' שאין אני יודע אם פיחתה התרומה אם לאו ואני אומר **כשם שפחתה החולין כך פחתה התרומה**. דהיינו מחמת פחת אחר אלא אפי' יודע בודאי שפחתה החולין ותרומה בעינה כגון שהיו החטין של חולין רכות ואין עושין קמח הרבה וההחטין של תרומה יפות ועושות קמח הרבה מותר דתני אין טינופות של תרומה כו' וא"כ בודאי פחתה התרומה ולא החולין:

ה"ג להעלות את התרומה סאה תרומה כו':

כתב יד א

תני אף טוחן הוא בתחלה ומתיר. פי' ואין בו משום מבטל איסור לכתחילה:

מתני' דר' יוסי. דר' יוסי אמר אף מתכוין וילקוט ויעלה בא' ומאתים. פי' גבי נטיעה של ערלה ושל כלאי הכרם שנאבדו באחרות שאינו יכול לבטל במחובר ולכשיתלוש בטלין קאמר ר' יוסי שמותר ללקוט לכתחילה כדי שתתבטל בידים. ואינו נקרא מבטל איסור לכתחילה. וה"ה הכא גבי טחינה:

א"ר זעירא שכן כו'. פי' והכא אפי' רבנן מודו שמותר לטחון לכתחילה כדי שתתבטל:

מה נפק מביניהון.פי' מאי נ"מ אם תיקו כר' יוסי או דאף רבנן מודו הכא:

ע"ד דר' יוסי. פי' אם תיקו כר' יוסי מתני' א"כ אף בכלאי הכרם טוחן ומתיר. פי' אם נתערב חטין של כלאי הכרם בחטין של חולין ג"כ מותר לטחון אף שאין דרך בני אדם לטחון כלאי הכרם בתוך בתיהן נמי מותר וא"כ מתני' דקתני גבי תרומה לאו דוקא דהא לר' יוסי מותר אף ללקוט אף שאין דרך ללקוט:

ע"ד דרבנן. פי' ואם תיקו מתני' כרבנן והכא מותר:

משום שדרך בני אדם כו'. פי' אף דלא נתיר להו גם הכהן יטחון בבית וא"כ בכלאי הכרם דליכא למימר הכי דאי לא נתיר להו מי יטחון דהא לכ"ע יהי' אסור א"כ למתני' אינו טוחן ומתיר אלא דוקא בתרומה:

הדרן עלך סאה תרומה

פרק ו

הלכה א

כתב יד א

ה"ג הזיד בלאו ושגג בקרבן והתרו בו לוקה ומביא קרבן ויאמר אף הכא מזיד בתרומה ושגג בחומש והתרו בו ילקה ויביא חומש כו':

ה"ג הזיד בספיקו ושגג בודאי א"ר יוסי כו' הדא אמרת:

כתב יד א

ה"ג אכל חצי זית מותר והכא פטור עד שיאכל שני זיתים חסר כל שהוא:

מודי ר"ל באיסורי הנאה. פי' כמו יין נסך דאפי' פחות מכשיעור אסור דגם מפחות מכשיעור הוא נהנה מעט:

מודה ר"ל ביום הכפורים פי' אפי' אינו אסור בהנאה מודה ר"ל דאף פחות מכשיעור אסור דלא כתיב ביה אכילה אלא ענוי ובפחות מכשיעור נמי מיתב דעתו כ"ש מודה ריש לקיש בעתיד להשלים. פי' אם רוצה לאכול כשיעור מתחיל האיסור מתחלה אף בפחות

מכשיעור ולהכי אף לר"ל חייב כשאכל כזית מאיסור והא דאר"ל אוכל פחות מכשיעור מותר היינו כשאינו עתיד להשלים וגם אינו איסורי הנאה וגם אינו בי"ה:

כתב יד א

ה"ג המגמע (חומשו) [חומץ] של תרומה משלם את הקרן כו':

ר' אומר אומר אני שמשלם קרן וחומש. פי' דרבי לטעמי' דסבר במס' יומא שהחומץ משיב את הנפש:

אחר טיבולו. צ"ל לפני טיבולו **ה"ג מן הטמא על הטהור ואם תרם שוגג תרומתו תרומה מזיד לא עשה ולא כלום תני בשם ר' יוסי כו'**:

כתב יד א

האיך עבידא מיותר:

ה"ג תני גידולי תרומה אין משלמין כו':

כתב יד א

וחייבין בחלה ואין הידים וטבול יום פוסלין בו כדרך שאין פוסלין בחולין ואף ר"ש ור' יוסי מודו בה. פי' אף דפליגי בטבול יום ואמרו דטבול יום פוסל מדומע:

כתב יד א

ה"ג הפריש ואחר כך מחל בפלוגתא כו':

ה"ג מתנתו מקדשתו מלאכול כתרומה ולחייב עליו חומש ואין הפרשתו מקדשתו דברי רבי ר' אלעזר בר' שמעון וכו':

כתב יד א

ה"ג מחל ואח"כ אכל פלוגתא דר' יוחנן ור"ל דאיתפלגון אכל תרומה של אבי אמו כהן כו':

כתב יד א

ה"ג וישלם לכהן ר' יסא כו':

ה"ג ולית אתון אמרין מהו מהו כדין כו':

ה"ג כהדא מתני' הפריש פדיון כו':

ה"ג אין חייבין באחריותו כפדיון מעשר שני כו':

כתב יד א

ומה דמי לה לפטרי חמורות. פי' דפטרי חמורות שהיו לה קודם שנתגרשה ולא נפדו עדיין עד שנתגרשה דהרי הן שלה אף שאינן מסוימין וה"ה הכא דתני ישראל שנפלו לו עשרה פטרי חמורות מבית אבי אמו כהן מפריש פדיונו והן שלו אלמא אע"ג שלא נפדו

עדיין ביד כהן כיון שראוי לפדות נעשה כאילו כבר פדה ונפל לו הפדיון וה"ה כשהיו לה פטרי חמורות ואחר כך נתגרשה דמפריש והן שלה:

הלכה ב

כתב יד א

הא ר' מאיר אמר משלמין ורבנן אמרי משלמין מה ביניהון. פירש באיזו סברא פליגי אבל נפקא מינה ודאי דיש נפקא מינה גדולה בין אי משלמין לכהן או לפועלים דלכהן אינו יכול למחול וגם צריך לשלם חולין מתוקנים. אבל אי משלם לפועל א"צ לשלם חולין מתוקנים. וגם יכול למחול אלא דבעי באיזו סברא פליגי:

ומפרש ר' יוחנן עיקר סעודה ביניהן. פי' דכשבעל [הבית] מחייב א"ע לזון את הפועל אם הוא צריך לתקן לו את הסעודה או א"צ אלא ליתן לו מעות והוא בעצמו יתקן לו ור"ל מפרש דבעיקר סעודה לא פליגי אלא דכ"ע סברי דעיקר סעודה לפועלין ובהא פליגי:

ר"מ אומר טפילה לבעה"ב. פי' אע"ג דעיקר סעודה לפועלין ואינו חייב הבעה"ב ליתן לפועלין אלא מעות מ"מ כיון שנתן להם לאכול צריך הבעה"ב לטפל לפצות את הכהן ואינו יכול לומר (לבנו) [לפועלין] הרי אני איני מחויב ליתן לכם אלא מעות ומה שנתתי לכם לאכול אינו שלי והוי כאלו לא נתתי לכם. א"כ אני נותן לכם מעות ואתם מחוייבים לפצות את הכהן. דכיון דכבר נתן להם נעשה כאילו כבר נתן להם במתנה ומחוייבין הן לטפל עצמן כדי להעמיד המתנה בידם אף שלא היו שלו. ורבנן סברי דאינו מחויב לטפל עצמו כיון שאינו מחוייב לתקן להם הסעודה ומה שנתן להם לא הי' שלו והוי כאילו לא נתן כלל ויש להם חוב עליו המעות שהוא חייב ליתן להם בצרכי הסעודה:

ה"ג אילו כר"ל איתאמרת כר"מ איתאמרת ואי כר' יוחנן איתאמרת דאמר עיקר סעודה ביניהן כמאן איתאמרת כו':

שבח סעודה ביניהן פי' לעולם עיקר סעודה לפועלין וגם טפילה לפועלין דהיינו שהפועלין מחוייבים לפצות את הכהן והא דקתני במתני' הוא משלם את הקרן היינו שא"צ הבעה"ב לשלם להם אלא דמי הקרן שאכלו אף שפסק עמהם להאכילן סעודה משובחת יותר כיון שכבר אכלו ורבנן סברי דצריך לשלם להם דמי סעודתן שפסק להם:

ה"ג והאכילן כרשיני תרומה כו':

כתב יד א

ה"ג א"ר ינאי יש בה כזית (כו') ואין בו שוה פרוטה משלם לשבט יש בה שוה פרוטה ואין בו כזית משלם להקדש יש בו כזית ויש בו שוה פרוטה:

שמעון בר בא בשם ר' יוחנן משלם להקדש א"ר זעירא כו':

כתב יד א

ה"ג ולקט ושכחה ופאה אין בהם זיקת תרומה ומעשרות א"ל בקמת שכחה בקמת פאה אנן קיימין:

א"ל ר' יוחנן והא תנינן לקט אית לך מימר לקט בקמה לית הדא פשיטא שאילתא דחילפי דחילפי שאל לקט בנשירה מהו שיתקדש:

וא"ל על כלהון מיותר:

הלכה ג

כתב יד א

ה"ג תבא עליו ברכה לר"ע אכל ענבים משלם יין:

כתב יד א

ה"ג אכל דבר שהוא פירות היתר דלא כן מה אנו אומרין לא נמצא לוקח כו':

פרק ז

הלכה א

כתב יד א

ה"ג סבר ר' יוחנן מימר במקום מכות ותשלומין לוקה ואינו משלם וילקה וישלם כדי רשעתו וכו':

ה"ג במחייבי רשעות הכתוב מדבר וכתיב והפילו השופט כו':

כתב יד א

ה"ג מוקי ר"ל כר"מ כו':

ה"ג ולא כן א"ר אבהו בשם ר' יוחנן הזיד בלאו ושגג בקרבן והתרו בו לוקה ומביא קרבן והכא ילקה וישלם כו':

כתב יד א

ה"ג בין שוגג למזיד לחיוב ממון אף מכה אדם כו':

כתב יד א

ה"ג וישלם ולא ילקה מן עדים זוממין כו':

כתב יד א

ה"ג והתני מודים חכמים לר"מ בחוסם פרתו של חבירו שהוא לוקה ומשלם ששה קבין לפרה וארבע לחמור שכן החותם פרתו לוקה מעתה אף באוכל תרומת חבירו יהא לוקה ומשלם שכן האוכל תרומתו לוקה ומעתה אף באוכל חלבו של חבירו יהא לוקה

ומשלם שכן האוכל חלבו לוקה ואף בחייבי מיתות כן אם גנב תרומת הקדש של חבירו יהא לוקה ומשלם שכן אם אכל תרומת הקדש עצמו לוקה ומעתה אף הבא על אחותו כן לוקה ומשלם שכן הבא על אחותו קטנה הי' לוקה חזר ר' מנא כו':

כתב יד א

ה"ג הויד בתרומה ושגג בחמץ הזיד בתרומה ושגג בנזיר הזיד בתרומה ושגג ביוה"כ אין נפתרנה בשני דברים כו':

כתב יד א

ה"ג לווין וכריתות מה אמר בה אלין תניין א"ר יונה ולמה לא שמע לה מן הדא וכו':

מה כרת האמור אצל שבת אין מכות אצל מיתה אף כרת האמור ביוה"כ אין מכות אצל כרת. א"ר יוסי לרבנן צריכה א"ר מנא קומי ר' יוסי מה צריכא לי' כר"ל ברם כר' יוחנן כו' כ"ש מכות אצל כרת דאיתפלגון השוחט אותו ואת בנו לשם ע"ז כו' שאלו התרו בו משום ע"ז הי' נסקל. א"ל אף כדר' יוחנן צריכה תמן שני דברים ברם הכא דבר אחד כו':

כתב יד א

ה"ג מה בין אלין רבנן לאילן תניין א"ר יודן רשב"ל מוקי לה כר"מ דאמר לוקה ומשלם ללאוין ולא לכריתות א"ר חנניא המצית גדישו של חבירו בי"ט ביניהון א"ר מתנה בבא על הממזרות ביניהן אלין תניין סברין כו' מעתה אלו נערות דלא כר' נחוניא א"ל אפי' כרבנן לא אתייא דתני ואשת אחיו לאו אשת איש היא תפתר שאירס אחיו אשה ומת והיו לו בנים ובא אחיו ואנסה כו':

הלכה ב

כתב יד א

ה"ג כי תחל לזנות את אביה היא מחללת את שהיא ראויה לחזור לבית אביה יצא זו שאינה ראויה לחזור לבית אביה:

ה"ג ולא שחוללה מחמת בנה כו':

כתב יד א

והא תנינן ר"א מחייב קרן וחומש ור' יהושע פוטר. פי' גבי נודע שהוא בן גרושה וחלוצה ר' יהושע פוטר דאפי' בתחלה הוי חלל אלא שבטעות אוכל וכאן מחייבי עכ"פ בקרן:

ומשני הווין בעין מימר מה פליגין בחומש אבל בקרן אף ר"י מודי. והכא כי מחייבי ר"מ וחכמים בקרן אנן קיימין והשתא לפ"ז נשארה הקושיא אליבא דר"מ שאמר גבי זנתה משלם קרן וחומש אפי' הי' בתחלה כהונת קודם שזנתה ור"י פוטר מחומש אפי' בבן גרושה וחלוצה שלא היה כהן מעולם אלא בטעות סבר שהוא כוהן:

וע"ז משני מה פליגין לשעבר. כלומר כי פטר ר' יהושע מחומש היינו על האכילה שאכל קודם שנודע שהי' סבר שהוא כהן אבל בת כהן שזינתה שאכלה אחר שזינתה הוי כלהבא ויכול לומר שאף ר"י מודה שחייב לשלם אף החומש:

כתב יד א

ה"ג הדא אמרת ראובן שגזל משמעון והאכיל ללוי כו':

יצא ידי גזלו. פי' שיכול לצאת ידי גזילו דהיינו שיכול הנגזל להוציא אף מן השני:

א"ל אף ר' חייא רבא מודי בה מכיון כו'. פי' כאן נחסר איזה מ"ד שר' חייא רבא לא פליג כלל על ר' ינאי ואף הוא סבר שיכול להוציא אף מן השני ופליג על ר"א דאמר בשם ר' חייא שאין מוציאין מן השני:

הלכה ג

כתב יד א

ה"ג מחלפא שיטתי' דרשב"ל תמן הוא אומר א"צ רוב פי' גבי מקוה שנפלה לתוכה משקין והכא את אמרת הכין [תמן] **בשם גרמי' והכא בשם בר קפרא מחלפא שיטתי' דר"י תמן הוא אומר עד רובו והכא את אמרת הכין**. פי' שא"צ רוב:

תמן אין במה לתלות. שניא הוא הכא שיש במה לתלות:

כתב יד א

ה"ג והחולין יאכלו נקודים שתי קופות אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טהורין ונפלה סאה תרומה טמאה לתוך אחת מהן ואינו יודע לאיזה מהן נפלה שתיהן אסורות למה שספק טמא טמא והשאר מיותר:

כתב יד א

ה"ג א"ר יוחנן דברי חכמים מדומע פטור מן החלה ספק מדומע כו':

א"ר יוחנן דברי חכמים מדומע פטור מן החלה. פי' בא לתרץ דלא תקשי הא ר"מ דמחייב בחלה הכא סבר דגם מדומע ודאי חייב בחלה ור' יוסי שפוטר סובר שמדומע פטורה מן החלה ומ"ש דבכל דוכתא קתני סתם מדומע פטורה מן החלה כר' יוסי ולא תני פלוגתא דר"מ והכי תני טפי פלוגתא דר"מ מבכ"מ וע"ז משני ר' יוחנן דיש עוד דיעה אחרת דהיינו דברי חכמים דס"ל במדומע שפטורה מן החלה כר' יוסי ולהכי בכ"מ תני סתם שמדומע פטורה מן החלה אבל במדומע הנאכל משום דמע כי הכא סברי חכמים כר"ט שחייבת בחלה להכי תנא הכא פלוגתא דר"מ משום דהכא אף רבנן סברי כר"מ:

פרק ח

הלכה א

כתב יד א

ניחא מת בעלך גרשך. פי' בגרושה היכא משכחת שיהיה בלא ידיעתה רבנן אמרי כו':

ה"ג שאמרה לו התקבל לי גטי במקום פלוני והי' דרכו כו':

ולא ר' אלעזר כר"א. פי' דסבר כי אמרה התקבל לי גטי במקום פלוני שמותר לשליח לקבל במקום אחר ותנינן ר"א אוסר מיד:

הכי גרסינן שאם אמרה אל תקבל לי גטי אלא במקום פלוני שהיא אוכלת בתרומה:

ה"ג מכיון שאמרה לו אל תקבל לי גיטי אלא במקום פלוני כמו שאמרה כו':

כתב יד א

מהוראת ב"ד. פי' יחיד שעשה בהוראת ב"ד שפטור:

ה"ג שהוא מותר ונמצא אסור שהוא פטור:

כתב יד א

ה"ג מקטיר מולק ואח"כ מזה כו' . ה"ג הי' אחד נגלה לערי מקלט ונודע על כה"ג שהוא בן גרושה או בן חלוצה מה את עביד לי' כמי שהוא מת כו':

כתב יד א

ה"ג הדא אמרת ספק בעל מום עבודתו פסולה דאת מדמי לה לבעל מום שעבודתו פסולה ומקוה לאו ספק הוא כו':

כתב יד א

ה"ג בשם ר' יוחנן או ר' טרפון כר"א ר' טרפון עושה קציעות האוכל כו':

כתב יד א

ה"ג ואם הי' מבין שיניו מוצצו ואוכלו ואינו חושש כו':

כתב יד א

ה"ג מותר באכילה יונה אסורה באכילה מ"ט כו':

כתב יד א

ה"ג שנפשו של אדם חתה ממנו כו':

הלכה ב

כתב יד א

ה"ג בשם ר' יוחנן או ר' טרפון כר"א או ר' טרפון עושה אכילה אחת שיש בה שתים כו':

הלכה ג

כתב יד א

יין שנתגלה ישפוך אפי' של תרומה. מיותר:

כתב יד א

לדעתיה הוי עובדא פי' שהוא הי' יודע שהם נקרו:

מנטרא להון הוי. פי' שהיו שמורים בידו וידע שלא הי' מנוקר אלא הם נקרוה:

כתב יד א

חד לתלתא. פי' שיהיה שליש מהן פלפלין שהיא מר ביותר:

כתב יד א

ה"ג ואתין שאלין לרבי יין מבושל כו':

כתב יד א

ה"ג ניעור הוי:

כתב יד א

ה"ג כי נאפו ודם בידיהם. ר' זעירא הוה יתיב אייכיל הוי דמיך ויהיב ידיו על תומניתיה ואמר לון אדלקון בוצינא ואדלקון ואשכחון ששופינא שהוא דומה לשערה כרוך עליה א"ל רשיעא לא הוינא זהיר בך ר' ירמי' שאל לר' זעירא מהדא שמועתא וא"ל מתנמנם הוי מעשה בטבח אחד וכו':

כתב יד א

ה"ג שתה יין בעי"כ כו' דברייתא חששין דלא למיתן כו':

כתב יד א

ה"ג פקוקה מלמטה אע"פ שהיא פתוחה מלמעלה כו':

ה"ג אבל אם טרף אסור מכוסה ואינו פקוק כו':

כתב יד א

ה"ג אם היה פקקו [אמץ] אוצין [עי ערוך ערך אצא]}. פי' חזק מותר וכו':

ה"ג ראש הכרכה [הכרכר] לגין בתיקו אסור בדקו ואח"כ הניחו מותר לגין שהניחן בשידה תיבה ומגדל אסור בדקן ואח"כ הניחן מותר וכו':

ה"ג דההוא אסור א"ר בא מאן דעבד טבאות פקוק לה ומכסה לה א"ר ירמיה כו':

כתב יד א

ה"ג עד כדי שתדיח הכרתין כו':

כתב יד א

ה"ג א"ר יעקב בר אחא כדי שתדיח החביות כו':

כתב יד א

מאן תנא ניקורין ר"ג כו'. פי' הא דתני במתני' דחיישינן לניקור היינו אליבא דר"ג דהוא אמר שהנחש מקיא אבל לרבנן אין [לחוש] לארס הנחש:

מה אכפלון מצותא לגבי ניקורין. פי' מה אתון מדמין מה שמכשירין רבנן לענין מי חטאת לגבי ניקורין שהוא משום סכנה:

כתב יד א

ולא כן תני כו' אני אומר שמא במקום הנקב אכלו ולענין טרפה אמר רבי בא בשם רבנן כו' חזקת בני מעיים כושר והכא את אמרת הכין פי' שאני חושש שמא במקום הנקב אכלו אלא חומר הוא בסכנות נפשות. פי' וא"כ אפי' רבנן מודו לענין סכנת נפשות דחיישינן לנחש שהוא מקיא:

ומשני אלא ירדו בניקורין כר' גמליאל. פי' שבניקורין גם רבנן מודו לר"ג שאסור:

כתב יד א

ה"ג דג ניקור חי אסור מת נוטל ממקום הניקור מליח ע"י מליח (מתלחלח) [**מתחלחל**] פי' וכולם אסור:

כתב יד א

עביד תום. פי' שום:

הלכה ד

כתב יד א

אמר ר' מנא:

כתב יד א

מדברי שלשתן תלוי' אסור לשורפה. פי' בין לר' אלעזר דאמר יניחנה במקום המוצנע שצריכה שמירה ובין רבן גמליאל דאמר אל יחדש בה דבר ודאי תלויה אסור לשורפה אלא אפי' לר' יהושע דאמר יניחנה במקום התוקפה דאינו מוזהר על שמירתה מודי דאסור לשורפה דאל"כ הו"ל למימר דמותר אפי' לשרוף אותה והוא אינו (מותר) [מתיר] אלא לגרום טומאה ואפי' לטמא אותה בידים אינו (מותר) [מתיר]:

כתב יד א

חבית הראשונה כר' יוסי. פי' דתני משום ר' יהושע שאינו מותר אלא לגרום טומאה אבל לטמאות בידים אסור אתיא כר' יוסי דאמר אליבא דר' יהושע אבל (אינו) האיך (כשרים) [נשרף] (אפי') תלויה עם הטמאה אלמא דסבר דאין לטמאות בידים אפי' הולכות לאיבוד:

והשניה כר' מאיר. פי' דאמר מדבריהן למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח והיינו מדברי ר' יהושע אלמא דסבר כיון דהולכות לאיבוד מותר להוסיף טומאה אפי' בידים:

חבריא אמרין כו' כר' יוסי ולית ר"מ מודה בה. פי' מה דאמרו חבריא חבית הראשונה כר' יוסי והשנייה כר"מ היא בדוקא ואין אחד מודה לחבירו:

חמין מה אתון אמרין. חבית ראשונה כר' יוסי הא כר"מ שורפין. פי' מדמוקי חבית הראשונה כר' יוסי אבל לר"מ כיון שאין לאוכלו משום התלויה מותר להוסיף טומאה עליו בידים וה"ה ששורפין:

וכר"ש.פי' דר"ש נמי סבר ששורפין וירבו ר"ש ור"מ [דס"ל] ששורפין על רבי יוסי וישרפו:

ואנא חמי רבנן אתי עובדא קומיהון ואמרין אזיל תלי והן אשכחן דאמר ר"ש שורפין. דתנינן אר"ש לא נחלקו ר"א ור"י על הטהורה ועל הטמאה שאין שורפין על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה שרא"א תשרף זו לעצמה וזו לעצמה וריי"א שתיהן כא' והא דמביא מודה ר"א וכו' דקתני במתני' היינו משום דבגמרא מוקי דאליבא דר"ש קאמר ר' יוסי הכי אפי' לר"ש דמיקל אין לשרוף אלא תלויה עם טמאה וס"ל להגמרא דכי היכא דמותר להוסיף טומאה משום דהולך לאיבוד ה"ה דמותר לשורפו:

ועוד מן הדא. פי' דמכאן נמי שמעינן דסבר ר' מאיר שאין שורפין תרומה תלויה בשאר ימות השנה דאין תימרון ששורפין א"כ לית לי' לר"מ דין תלויה אלא אוכלין או שורפין:

הא תני תרומה תלויה וטהורה שורפין אותה בע"ש עם חשיכה דר"מ וחכמים אומרים בזמנה וישרפו אותה בשחרית כצ"ל. פי' כיון דאפי' בשאר ימות השנה למה נתן זמן עם חשיכה הלא מותר לשרוף אפי' בשחרית:

כתב יד א

ה"ג אתון אמרין חבית השניה כר"מ ולית ר' יוסי מודה בה. פי' משמע דס"ל דאין סברא לחלק משום הפסד חולין אלא דסבר ר' יהושע כיון דבלא"ה הולכת לאיבוד מותר לטמאות בידים אפי' בלא הפסד ומשו"ה ליכא לאוקמי כר' יוסי דהוא אמר שאסור לשרוף אפי' בע"פ טהורה עם הטמאה והתנינן בד"א שאין בה כדי להעלות פירוש אז מתיר ר' יהושע לטמאות אבל בבור שיש בה כדי להעלות אפי' כל שהוא אסור לטמאות ואין כר"מ היא יש בו כדי להעלות היא אין בו כדי להעלות. פי' אין חילוק כיון דהתרומה הולכת לאיבוד ואפי' יש בה כדי להעלות התרומה הולכת לאיבוד:

ועוד מן הדא. פי' מן הדא נמי שמעינן דגם רבי יוסי מודה דלר' יהושע מותר לטמאות כשאין בה כדי להעלות משום הפסד אלא דהוא מודה על הקדמיתא. פי' מדקאמר אינה היא המדה פי' שאין אתה יכול ללמוד ממנו שיש לחלק ביניהם משמע עכ"פ הדין אמת דר' יהושע אומר שמותר לטמאות כדי שלא יפסיד החולין:

מאי כדון כו'. פי' כיון דר' יוסי נמי מודה דר' יהושע סבר שמותר לטמאות אמאי קאמר אינה היא המדה:

ומשני תמן התורה כו'. **הכא מאי אית לך מימר שהוא מפסיד ממון מה שהוא צריך עצים כו'**. וא"כ איכא למימר דבין בראשונה ובין בשניה בין ר"מ בין ר' יוסי מודה בה אלא דפליגי התם אם הוא סבר משום הפסד מרובה [חששו] אבל להפסד מועט לא חששו או גם להפסד מועט נמי חששו תפתר כמ"ד מדברי ר"ע כו' פי' לעולם לר' יוסי דסבר שאין שורפין תלויה עם הטמאה אפי' היא הולכת לאיבוד אין חילוק בין איכא הפסד לליכא הפסד והא דקאמר התם אינה היא המידה משמע הא הדין אמת היינו אחר שהשיב לו ר' מאיר שהוא יליף מדברי ר' עקיבא או מדברי רבי חייא אבל בתחילה כשסבר שהוא לומד מדברי ר' אלעזר ור"י היה חולק על הדין ואמר דלא סבר ר' יהושע כן:

כתב יד א

א"ל אי נאמר דלא כר' יוסי ונאמר דלא כר"מ לפי שמצינו כו'. פי' אם אין אתה מחלק משום הפסד חולין אלא דאת מדמי לה לפסח א"כ מתני' לאו דוקא ובין כר"מ ובין כר' יוסי אתיא ולר' יוסי הא דקתני במתניתין שמותר לטמאות בידים היינו משום הפסד חולין ולר"מ הא דקתני ברישא דוקא לגרום טומאה ה"ה דבידים נמי מותר לטמא אלא משום דר"א קאמר דיניחנה במקום המוצנע קאמר ר' יהושע שמותר להניחו במקום התורפה:

ה"ג אמרית לי' כגון שהיא תלויה ד"ת. פי' שאין עליה שום טומאה ודאית אפי' מדרבנן:

א"ל אין א"ל אנא פתר ליה במדור של גוים פי' שהיא טמאה ודאי מדרבנן. והא דקרי לה טהורה היינו משום שמדאורייתא היא טהורה:

מה אית לך. פי' האיך שורפין עליה את התרומה כיון שמדרבנן היא:

ומשני דתני וכו'. פי' ור"מ סבר כר"י בר' יהודה והא דקאמר ר"מ שורפין את התלויה היינו מה שלרבנן היא תלויה קאמר ר"מ ששורפין אותה:

ה"ג בשם ר' ירמי' וכי ר"מ שורף תלויה בכל ימות השנה והתני שורפין תלויות וטהורות ע"ש כו':

ה"ג תדע לך שהוא כן דהתני נמי טמאות. פי' ששורפין ע"ש עם חשיכה ולא תני שחרית:

ולא כשנתעצל. פי' הא ודאי טמאה מותר לשרוף אפי' בשחרית אלא ודאי שנתעצל איירי:

כתב יד א

ר' יהושע ור"ש שניהן אמרו דבר אחד. פי' רבי יהושע דתרומות דאמר שמותר לטמא ביד ור"ש דבכורות שאמר יקיז אע"פ שעושה בו מום:

לא דין מודה להדין כו' פי' ר' יהושע מצי סבר גבי בכורות שאין מקיזין והכא משום הפסד חולין ור"ש מצי סבר הכא שאין מטמאין אותו בידים. והתם משום שאחיזת דם נמי מום הוא ובבעל מום מותר לעשות מום:

ה"ג מסתברא ר' יהושע מודה לר"ש ור"ש לא מודה לר' יהושע:

ה"ג עד דתימר ר' יהושע מודי לר"ש כו':

ה"ג תמן טהורה היא ד"ת אתה הוא שגזרת עליה לשרפה ברם הכא אחיזת דם לר"ש תורה:

ומקשי ולא נפסלה בהיסח הדעת ולא כן אמר ר' יוחנן היסח הדעת ד"ת א"ל שהוא משמרה שלא תגע בטומאות אחרות כו':

ה"ג אתון אמרין יודי ר"ש לר' יהושע אפי' ר' יהושע לית היא ר' יהושע. פי' דתני אבל אנו האיך נשרוף אפי' תלויה עם הטמאה א"ל תנאין אינון תמן ר' יוסי בשם ר' יהושע ברם הכא ר"ש בשם ר' יהושע. **ה"ג וחכמים אומרים יקיז ובלבד שלא יעשה בו מום ואי עשה בו מום כו'**:

כתב יד א

ה"ג אתיא דר' יהודה כר"ג כו':

ה"ג ותניא אחריתא שרש"א יקיז אע"פ שהוא מתכוין כו':

ה"ג וחכ"א כל מום לא יהי' בו אפי' כולן מומין כו':

כתב יד א

ה"ג כדי להציל בו דבר מרובה והתני א"ר יוסי ב"ר חנינא מודה ר"א שמותר להציל בכלי שאחוריו טמא ותוכו טהור א"ר שמואל ב"ר ברכי' תפתר כו'. מתני' בכלי אחד שאחוריו טמא ותוכו טהור:

ה"ג א"ר מנא והא תנינן תרד ותבלע. פי' הא תנינן במתני' תרד ותבלע ועליו א"ר יוסי ב"ח שמותר להציל בכלי שאחוריו טמא והכא הבור טהור אית לך מימר בבור טמא אלא ודאי אינו מציל אלא משום היזק שיבלע:

ומשני תפתר שנתגלגלה לבית הפרס. פי' שהבור טמא:

כתב יד א

ה"ג ואמרין אין לית אתון יהבין לי' כו':

ה"ג זו משנת החסידים ה"ל למיעבד ע"י חורין:

כתב יד א

יתעביד לון מיותר:

כתב יד א

ה"ג ר' יוחנן איקפח כו':

א"ל ומהו כן מיותר:

אנטינינרוס. שם שד גחוך לקובלין:

ה"ג אמר להן אפי' כן לא תבזין כו':

הדרן עלך האשה שהיתה

פרק ט

הלכה א

כתב יד א

לא מסתבר דלא חלופין. פי' שיהי' להיפך שוגג יקיים ומזיד יופך:

ומשני קנסו בו. פי' גבי מזיד כדי כו':

כתב יד א

ה"ג שיהא נאמן לומר שוגג הייתי א"ל אם כשהיו מכירין. פי' שהיו יודעים שזרע תרומה לאכול הימנו כו':

כתב יד א

זרע כרשינין. פי' שהיא תרומה מדרבנן ובדבר שאין זרעו כלה שגידוליהן תרומה אם קנסו בו שיקיים או לאו:

כתב יד א

הדא אמרת שהקדושה חלה עליה כו'. פי' מדקתני במתני' ואם הביאה שליש אפי' שוגג יקיים ושוגג ודאי לא קנסו אלא ודאי משום שקדשה משום תרומה אסור להפוך:

הדא אמרת הפריש כו'. פי' מדקתני במתני' קודם הביאה שליש בשוגג יופך אלמא דאפי' קרא שם לא קדשה משום תרומה דהכא א"צ לקרוא שם:

כתב יד א

ה"ג ובפשתן מזיד יופך ולא קנסו בו שלא יהנה מקיסמין. פי' דגבי פשתן עיקר הנאה מקיסמין והם חולין:

כתב יד א

ה"ג **הפריש עומרין שלו ושכחו אפי' כן**. פי' דס"ד כבר זכה בו כהן ואין לעניים חלק בהן קמ"ל:

כתב יד א

עם אשתו של חבר. פי' תבואה של חבר:

וכדברי רבי טרפון. פי' דחייש במתני' לשכחה כו':

כתב יד א

הכי גרסינן לא ילקטו אלא כהנים טהורים:

כתב יד א

ה"ג **ומאותו מעשר ראשון מפריש תרומת מעשר עליהן ועל מה שנטע**:

כתב יד א

ה"ג **ואית תנא תני אף בדיש שהוא אסור לך מתני' אמר** (א"כ) [כן] **בדישו שהוא אסור לך דתנינן תולה כפיפה בצואר בהמה**:

כתב יד א

ה"ג **והכניס מבפנים מהו א"ל בבואכם אל אוהל מועד מבואכם אל אהל מועד את למד לא תחסום שור בדישו כו'**:

הלכה ב

כתב יד א

כדמי אותה סאה. פי' דלא תימא הא דקתני כזמן זרעם. היינו כשער של זמן זרעם אבל הוא צריך לפדות כל החטין קמ"ל:

הקדש למעשר שני. פי' שיש הפרש בין הקדש למע"ש שבמע"ש אינו משלם אלא דמי אותה סאה בין דבר שזרעו כלה בין דבר שאין זרעו כלה אלא שבדבר שזרעו כלה נפדה כשער הראשון ובדבר שאין זרעו כלה נפדה כשער שהוא עומד בו אבל הקדש בין דבר שזרעו כלה בין דבר שאין זרעו כלה אין לו אלא מקומו ושעתו אלא בדבר שזרעו כלה אינו משלם אלא דמי אותה סאה ובדבר שאין זרעו כלה הוא פודה את כל האוצר **א"ר יוסי את אמרת כו'**:

כתב יד א

ה"ג **והכא אם ליקט ונפל לתוכו חולין כו'**:

אף הכא כן. פי' ילקוט ויבטל לכתחילה:

כתב יד א

עד שליש גרנות. פי' גבי טבל בדבר שאין זרעו כלה שגידוליו אסורין היינו עד שליש גרנות ומפרש עד גורן הרביעית כו':

עשו גורן הרביעית כגורן הראשונה. פי' עשו גורן הרביעית בדבר שאין זרעו כלה כגורן הראשונה בדבר שזרעו כלה:

כתב יד א

מה אית לך. פי' הא דקתני במתני' כגון הלוף משמע שיש עוד יותר משני כגון הכלוכסין כו':

כתב יד א

עד כשעורין בדבר שזרעו כלה פי' אם אינו גדולה אלא כשעורין היא נידונית כדבר שזרעו כלה:

הלכה ג

כתב יד א

דר"ש הוא. פי' דאמר יש קנין לנכרי בא"י כו'. **ה"ג לפום כן צריך מימר עראי**:

כתב יד א

ה"ג בטל במחובר לקרקע ואין גידוליו אסור ר' אבהו בשם ר' יוחנן שתילי חולין שנטמאו ושתלן כו':

כתב יד א

רשב"ל פליג. פי' על ר' יוחנן דלעיל **ומקשי מה אי לקולא**. פי' דהיינו אף אם הי' תרומה מעיקרו מותר **אי לחומרא**. פי' דהיינו שגם אם שתלן חולין טמאין אין לעשות תרומה טהורה:

ה"ג אין תימר לחומרא ניחא אין תימר לקולא הא תנינן במתני' אסור מלאכול:

הדרן עלך פרק הזורע תרומה.

פרק י

הלכה א

כתב יד א

ה"ג ר' חזקיה ר' אחאי בשם ר' בא בר ממל מתני' כשהוציאו עדשים מימיהן שהעדשים צופרות אותן פי' מחזיק שלא יתן אבל אם נתנו עד שלא הוציאו עדשים מימיהן:

כתב יד א

לא בדא. פי' שהבצל פולט הטעם והעדשים בולען וכמה דאת אמר עדשים צופרות אותן שלא יתן כן עדשים צופרות אותן שלא יבלע:

האיך עבידא. פי' מאי נ"מ בצל של חולין שנתנו לתוך עדשים של תרומה אפי' כן עדשים צופרות אותן שלא יבלע:

הדא דתימר ביבש אבל בלח אסור. פי' אם הבצל לח:

בבצל. הא דחילקו בין לח ליבש היינו בבצל אבל בקפלוט בין לח ובין יבש:

בשלם. פי' דוקא כשהבצל שלם אבל במחותך אסור ודוקא בבצל אבל בקפלוט בין שלם ובין מחותך אסור. **העביר פטמתו במחותך הוא היו שנים ושלשה כמחותכין הן הדא דתימר כשאין בקליפה החיצונה בנ"ט אבל אם יש בקליפה החיצונה בנ"ט אסור תמן תנינן כו'**:

כתב יד א

שאינו אלא ליטול את הזוהמא. פי' משמע שאינו משביח:

כתב יד א

רבנן דקסרין בעינן. הדא מתניתא דתני דגים טמאים בדגים טהורים:

משערין כאלו בצל או קפלוט דלא כר' יהודה. פי' דלר' יהודה משמע שבצל אינו נותן טעם בדגים כלל:

בצ"ל של הקדש מודה. כיון דהקדש אסור בהנאה הרי נהנה ממנה מה שהן נוטלין את הזוהמא כו':

כתב יד א

ה"ג כמה דר' יוסי אמר תמן אין תבשילו תבשיל ברור. פי' גבי שבת דאמרו רבנן אין נותנין ביצה בצד המיחם משום שהוא תולדות האור ולא יפקיענה בסודרין משום דגזרינן תולדות חמה אטו תולדות האור ור' יוסי מתיר וסבר הגמרא דר' יוסי מתיר קאי גם ארישא דהיינו אאין נותנין ביצה בצד המיחם דסבר ר' יוסי תולדות האור מותר משום שאין תבשילו תבשיל ברור:

כן הוא אמר כאן. פי' גבי תפוח שריסקו וחמצו שאפי' במימיו מותרין משום שאין חימוצו קשה:

כתב יד א

ה"ג היא פגם ואח"כ השביח היא השביח ואח"כ פגם המחלוקת כו':

הלכה ב

כתב יד א

מגופת חביות. פי' חבית סתומה:

ה"ג והוא שתהא היין נוגעות במגופה:

ה"ג ומנה כמה דאת אמר תמן והוא שיהו הפירות נוגעים בחבית והכא כו':

ה"ג בצנינות הוה עובדא ואסר כו':

ה"ג יהא מותר רשב"ל אומר מים עושין פירות ואין משקים עושים פירות. פירוש דווקא אם העמיד חביות מים בפירות הוא דמתכשרי הא אם העמיד שאר משקין בפירות לא מתכשרי כר' יהודא פי' דהכא תני נמי גבי מכשירין הרודה פת חמה והניחה ע"ג חבית של יין חכמים מטמאין ור' יהודא מטהר א"כ אתיא ר"ל כר' יהודה דלרבנן אפי' יין עושין פירות ולהכי מדייק למתני התם חביות של יין דשל מים אפי' ר' יהודה מודה דמכשיר:

כתב יד א

ומשני אלא רשב"ל אומר מים עושין פירות ואינן חסרים. פי' אע"פ שאינן חסרים:

ומשקין עושין פירות וחסרים. פי' אין מכשירין אלא א"כ נחסרו הא לא נחסרו אין מכשירין וא"כ מצי אתיא רשב"ל כרבנן והתני בחסרים קיימי ור' יהודה מטהר אפי' בחסרים ומשו"ה נקטינן לרבותא דרבנן דאפי' ביין נמי מכשיר אם נחסר או שבמים אף ר' יהודא מודי אפי' לא נחסר **מי צתרי** פי' של תרומה והוא שאינו עומד למאכל אדם אלא א"כ חושב ולכך אינו חייב בתרומה אלא מדרבנן:

כתב יד א

(**משגי לה**) [**משגר**] [**משקי**] פי' לסוך אותה:

בחרותה. פי' במי חריות:

הלכה ג

כתב יד א

ה"ג ואין עץ פוגם מתני' כו':

כתב יד א

וכמה היא חבילה. פירוש לענין שאם נפלה חבילי תלתן של ערלה דלהוי דבר שבמנין דלא בטלי כ"ה זירין כו':

כתב יד א

עד שהן בחבילות הן נטבלות. פי' ממתני' שמעינן דקרי לחבילי תלתן טבל אלמא שבחבילות הן נטבלות:

אין מכניסין לכן. פי' שאין מכניסין בשבלים:

הלכה ד

כתב יד א

ה"ג זאת אומרת פצועין פולטין ובולעין שלמים פולטין ואין בולעין:

הדא אמרת לא לשבח ולא לפגם אתו. פי' דמין במינו אינו נשבח ואינו נפגם:

ה"ג מתני' דר"ש היא ומקשי והא רש"א נותן טעם לפגם מותר ומשני כהדא ר"ש כו':

הלכה ה

כתב יד א

[**במשנה**] **כל גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש בו משקל עשרה זוז ביהודה שהן משקל חמש סלעים בגליל**:

כתב הר"ש שלא פירש כלום אם מותר אם אסור ודג טמא צירו אסור הוא מילתא באנפי נפשה ור"י מפרש מילתי' דת"ק דאמר צירו אסור סתם. מפרש רבי יהודה דהיינו אם יש רביעית בסאתים ור' יוסי פליג כו' ע"ש וכן כתב הרשב"א בפירושו ובתה"א שלו ודחקו לזה מה שמביא בגמרא במסכת חולין פג"ה ראיה מר' יהודה מה שהציר אוסר קרוב למאתים שאין כל השיעורים שוים. ולא מייתי מת"ק שהוא אוסר ציר דגים טמאים עד תתק"ס לכך דחקו לפרש דת"ק לא איירי אלא אם נתערב דגים טמאים עצמם ולאו משום נותן טעם אסרי עד תתק"ס אלא משום בריה שאינה בטילה עד תתק"ס אע"ג דהברי' אינו נתערב מ"מ כיון שבולע מברי' אינו בטל כברי' עצמה. וכן כתב הירושלמי בפי' עליה הורי ר' יוסי בר בון חד לאלף בעכברא פי' אע"פ שבודאי יכול ליטול משם ולהשליכו מ"מ אינה בטילה אלא באלף כברי' עצמה ע"ש אבל קשה לפ"ז על הגמרא דידן שפוסק במס' ע"ז גבי עכברא בשיכרא והלכתא אידי ואידי בס' משמע שאין ציר ברי' כברי' דגבי בריה פסקו דאפי' באלף לא בטיל וכתבו עליו התוספות דלא כירושלמי דבירושלמי אמרינן הורי ר' יוסי בר בון בעכברא חד לאלף וא"כ קשה שיהי' נגד המשנה ועוד קשה לחלק המשנה לשנים ולומר דת"ק מתחיל בדגים טמאים ואינו מפרש כלום אם אסור אם לאו ואח"כ מתחיל דג טמא צירו אסור ואיני מפרש כמה יהי' השיעור ובא ר' יהודה לפרש ועוד קשה הפלוגתא רחוקה שבין ר' יהודה לר' יוסי בנתינת טעם. דלר' יהודה הוא נותן טעם עד קרוב למאתים ולר' יוסי עד ששה עשר ועוד קשה קושית הר"מ מרוטנבורג שהקשה דהא ודאי הציר אינו אוסר בנתינת טעם עד קרוב למאתים דבכ"מ חשבינן לי' כמים בעלמא אלא ודאי מכח המלח הוא נותן טעם עד למאתים אלמא דמשערינן במלח אע"פ שאין המלח אוסר מצד עצמו אלא מחמת שבלוע מציר וא"כ לפ"ז אם המלח שמלחו בו בשר נפל לתבשיל צריך לשער כדי נתינת טעם המלח

ובפ' כל הבשר מתרץ הגמרא גדי אסרה תורה ולא חלב וא"כ החלב אינו נאסר אלא טעם בשר הבלוע בו ומכח זה אינו נחשב החלב למין במינו מוכיח התוספת מזה לתבלין שנאסרו שאין משערין כדי נתינת טעם התבלין אלא כדי נתינת טעם באיסור עצמו ע"כ נראה למורי ורבי לפרש המשנה הכי דת"ק סבר דציר היוצא מן הבריה כבריה עצמה ובריה אינה בטילה בתתק"ס ולכן אמר כל גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש בו משקל עשרה זוז ביהודה שהן משקל חמש סלעים בגליל דג טמא צירו אסור כלומר אף בצירו אסור משום דגם צירו נחשב כברי' ובריה אינה בטלה בתתק"ס ור' יודא ור' יוסי פליג עליה וסברי דאף ציר היוצא מן הבריה אינו אוסר אלא כדי נתינת טעם ומשום הכי פסקו במסכת ע"ז גבי עכברא בשיכרא כר' יהודה ור' יוסי דאמרי בנותן טעם ועכבר אינו נותן טעם אלא עד ס' ור"י בר בון שפסק בעכברא חד לאלף היינו כת"ק ולכך כתבו התוס' דלא כהירושלמי אלא דבהא פליגי ר"י ור"י דר"י סבר דציר הבלוע ממלח אפי' המלח היתר כיון דהשתא נאסרו מכח הציר משערין כדי נתינת טעם המלח ומלח נ"ט קרוב למאתים ור' יוסי סבר דאין משערין אלא בכדי נתינת טעם האיסור עצמו אבל לא מדבר שהוא בלוע מהיתר וציר עצמו אינו נ"ט אלא בי"ו וזה ידוע דר' יהודא ור' יוסי הלכה כר' יוסי ולכן משני הגמרא בפ' כ"ה גיד אסרה תורה ולא חלב וא"כ החלב אינו אסור אלא מחמת טעם הבלוע מבשר ולכן אינו אוסר משום מין במינו וכן גבי תבלין והא דמייתי ראי' בפ' ג"ה מר' יהודא דמצריך גבי ציר של דגים קרוב למאתים לבטל אע"ג דלית הלכתא כוותיה מ"מ נ"מ לדידן אם הי' המלח אסור מחמת עצמו דצריך קרוב למאתים. דבכדי נתינת טעם לא פליגי וא"כ מייתי ראיה שפיר דאין כל השיעורין שוה וא"כ גם בשאור של חטין של תרומה שהוא אסור מחמת עצמו נמי לכ"ע אפשר להחמיץ אפי' ביותר ממאה והכל על נכון ודו"ק היטב:

כתב יד א

בשכבשן שניהם כאחד. פי' משום הכי מותר כיון שהתחילו לפלוט כאחת מחמת טרדת הפליטה אינו יכול לבלוע ואחר שגמרו מלפלוט אינו נחשב כרותח אבל אם כבש האיסור תחילה דכיון שהאיסור מתחיל לפלוט תחילה בולע ההיתר ממה שפלט האיסור קודם שמתחיל לפלוט:

בשכבשן זה אחר זה. פי' האיסור תחלה:

כתב יד א

ה"ג נמצא כל עשר ז'יינין אחת מט' מאות וששים כו':

ה"ג חד לאלף א"ר אבוהו חשבית יתי' קרוב למאתים. פי' שיעורא דר' יהודא:

כתב יד א

ר' אבוהו בשם ר' יוסי בר חנינא רובע ציר בסאתים ציר שאין דגים מציל. פי' שאין מצטרפין לבטל הציר של דג טמא:

ר' אילא בשם ר"ש בר חייא רובע ציר בסאתים דגים וציר. פי' שחולק ואומר שהדגים מצטרפין לבטל הציר של דג טמא:

והורי כן. פי' שהדגים מצטרפין:

כתב יד א

ותני כן. פי' שהדגים מצטרפין:

ה"ג כסדר הזה מותר ולמה ע"י עילה. פי' שתולין שהי' דגים כשיעור שיכול לבטל הציר אלמא שהדגים מצטרפין:

כתב יד א

גבינתא איקלקלה. פי' שעבדו לה:

שאל ר' חגי לר' בא בר זבדא. פי' אם היא אסורה משום נעבד אע"פ שהיא מחוברת ניחוש שמא תלש ממנה מעט ועבד:

א"ר דבר של רבים אינו נאסר:

ולמה ע"י עילה. פי' שתולין שלא תלשו כלל:

ואילין איגרתא לא גייס ולוקס כתיב בהן ואת אמרת שכשר. פי' ניחוש דילמא שמות של גוים הן:

ומשני ע"י עילה. פי' שאנו תולין שהן שמות של ישראל:

כתב יד א

ה"ג מהו טהור מלטמא ולהכשיר אבל לאכול אפי' כ"ש אסור:

הלכה ו

כתב יד א

ה"ג אלא נשלקים מליח כרותח הוא כבוש כמבושל. פי' וא"כ הנכבשין אסורין כמו המבושלין:

כתב יד א

ה"ג דילמא לא איתאמרת אלא מודים חכמים לר"ע כו'. פי' על מתני' קאי דקתני ר"ע אומר כל המתבשלין זה עם זה מותרין חוץ מן הבשר משמע הא חכמים פליגי ואיני יודע אם סברי חכמים דגם בשאר מינים אסור או גם בבשר מותר לכך אמרו מודים חכמים לר"ע בבשר שהוא אסור ולא פליגי אלא בשאר מינים:

כתב יד א

ה"ג לא אכל כבוד שלוקה מימיו:

כתב יד א

והקליפין והמים מצטרפין. פירוש לששים לבטלו:

ואיסור מתוכן. פי' שהאיסור אינו נחשב אלא מתוכו אבל קליפתו אינו נחשב:

א"ר הונא הדא אמרת קליפי איסור מעלין כו'. א"ר זעירא והוא ששלקן בקליפתן או קליפות בקליפות. פי' בהכי הוי שיעורא למר כדאית לי' ולמר כדאית ליה:

שלוקות בשאין שלוקות מיותר:

כתב יד א

ה"ג לא שנו אלא בחלמון אבל בחלבון מותר:

דהיא דגבי' מן אהבתי'. פי' שכך קבל מאבותיו:

ה"ג הן דאת אמר בחלמון אסור אבל בחלבון מותר כשלא נמצא במקום זכרותו והן דאת אמר אפי' בחלבון אסור כשנמצא במקום זכרותו של חלבון שממנו האפרוח נוצר [פי']

בחלמון לעולם [אסור] ובחלבון כשנמצאו במקום זכרותו האפרוח נוצר ממנו:

כתב יד א

הכא את עביד ליה אוכל. פי' שאסור לזרע:

והכא את עביד לי' משקה. שפוסל את המקוה:

ה"ג כאן בקשין כאן ברכין א"ר יוסי בר בון כו':

נותנים טעמים בתרומה ואין נותנים טעמים במקוה. פי' הא דאסור לזרים לאו משום דכתיב אוכל אלא משום שהתרומה נתן בה טעם ונתינת טעם בתרומה אסור לזרים אבל גבי מקוה אין חילוק בין יש בה טעם אוכל בין אין בה טעם אוכל לעולם פוסל את המקוה:

הדרן עלך פרק בצל שנתנו

פרק יא

הלכה א

כתב יד א

בדין שלא תטמא טומאת אוכלין. ולא יהא חייב בתרומה:

והן אמרו שתטמא טומאת אוכלין. ויהא חייב בתרומה פי' א"כ הן אמרו והן אמרו אבל גבי תבלין שמדאורייתא הוא אוכל וחייב בתרומה אינו מותר לזרים. **ומטמא טומאת כו' עד שבטלה טעמן**:

כתב יד א

ה"ג והתני אומן מותר ושאינו אומן אסור וא"ר יוחנן בר מרי אפי' כמאן דאמר אומן מותר ובלבד בידוע. פי' וא"כ ודאי לא מרע אנפשיה אומן מותר לא באינו מבושלין דאי במבושלין מה לי אומן ומה לי אחר ודכוותה בשאינו אומן אסור אפי' בשאינו מבושלין וא"כ קשה באינו מבושלין למה אסור הא ודאי משום יין ואי אמרת יין במורייס פוגם למה אסור:

ה"ג הנאת תרומה מותרת. פי' ואינו אסור אלא טעם תרומה וכיון שהוא נטל"פ מותר:

אבל הנאת ע"ז אסורה. פי' ומשו"ה אפי' נטל"פ אסור כיון שיש לו הנאה:

כתב יד א

ה"ג הוי דר"א הוא דאמר מפני שממעט משותיו פי' ולהכי מחלק בין כהן לבעלים בבעלים אסור לבשל מפני שממעט משותיו אבל בכהן כיון שהוא רוצה לשתות טוב לו יותר מחי אבל אי אמרת מפני שממעט ממדתו אדרבא בבעלים עדיף טפי להתיר לתרום מהמבושל על שאינו מבושל כיון שהוא נותן לפי מדת השאינו מבושל א"כ אין לו היזק במה שנמעט ממדתו:

הלכה ב

כתב יד א

ור' יהושע פוטר. פי' דמשמע אפי' מקרן:

ומשני כאן משנתרמה וכאן עד שלא נתרמה. פי' כ"ז שלא נתרמה אינו חייב בתרומה אבל אם אחר שנתרמה זב מהם הוי תרומה דהוי טבל אלא שפטרו מחומש:

כתב יד א

ה"ג תני ר' נתן אומר לא שר"א מחייב במעשרות אלא שר"א אומר שלא יאכל מן הדבש עד שיעשר על התמרים ומודה ר"א שאם עישר על התמרים אפי' באספמיא שדבשן מותר מילתיה אמר שהוא מעשר על הדבש ועל התמרים:

לפי תמרים פי' שאינו מעשר אלא לפי תמרים ודבש ממילא מותר:

מילתיה דת"ק אמר. פי' שפליג על ר' נתן וסובר שר"א מחייב דבש תמרים במעשר. שהוא מעשר מן התמרים על הדבש ועל התמרים לפי דבש ולפי תמרים:

כתב יד א

ר"א מטמא משום משקה כו':

כתב יד א

ה"ג דו אמר אין מי פירות מבטלין לעולם. פי' דאמרינן במס' מכשירין פ"ד רש"א אם היו

לחין והסיקן ורבו משקין היוצאין מהן על משקין שבלעו טהורין פי' משום דמי פירות מבטלין למשקין וחכמים פליגי עלי' כדקתני בתוספתא בפי' ע"ש וסתם מתני' ר"מ:

כתב יד א

ה"ג דו אמר פרט וכלל נעשה כלל מוסיף על הפרט והכל בכלל. פי' דכאן בתחילה כתיב מים דהיינו פרט. ואח"כ כתיב וכל משקה דהיינו כלל:

ורובה מדר' ישמעאל. פי' דר' ישמעאל לא אמר אלא בפרט וכלל:

ודו אמר אפי' פרט וכלל ופרט הכל בכלל. פי' דהכא יש כאן עוד פרט דהיינו אשר ישתה:

רבי פרינדי דקיסרין אמר ר"א כר' ישמעאל. פי' דליכא כאן אלא פרט וכלל ואשר ישתה מוקי לדרשא אחריתי ותני כן וכל משקה מה ת"ל אשר ישתה פרט למשקה סרוח דברי ר"א **אמרו לו אין משקין יוצאין לא מידי עופות ולא מידי פרה**. פי' משו"ה לא נפסל מתורת משקה ע"י שאינה ראויה לעופות או לפרה וכן הוא משיב ר"א לחכמים מה דאית לכון כו' יהא משקה סרוח מעיקרו טהור אלא כי אמרו לו כו' שכן משקה בהמה לאדם באין במחשבה:

כתב יד א

חבריא בשם ר' אלעזר מודה ר"א במשקה סרוח מעיקרו שהוא טמא. פי' מדהשיבו לו רבנן ממשקה סרוח מעיקרו שהוא טמא ולא אמר שאני סובר שהוא טהור משמע שגם ר"א מודה:

המוהל היוצא מהן ר"א מטהר. פי' משום דהוי משקה סרוח אלמא דמשקה סרוח מעיקרו לר"א טהור:

ומשני מודי ר"א במי ים הגדול. פי' דאין משקה סרוח טמא אלא במי ים הגדול אבל שאר משקה סרוח אפי' מעיקרו טהור משמע דרבנן דמטמאי משום משקה סרוח מש"ה א"ה כל משקה סרוח מעיקרו לרבנן טמא אבל בתלמוד בבלי משמע דמשקה סרוח מעיקרו אפי' לרבנן אינו טמא אלא במי ים הגדול ולא פליגי אלא במשקה הסרוח שאינו מעיקרו דר"א מטהר ורבנן מטמאי ומוהל היוצא מהן דמטמאי רבנן היינו משום דלא חשיב משקה סרוח והא דמטהר ר"א היינו משום דסבר דאינו אלא זיעה בעלמא:

כתב יד א

ואין הוי חורין לא הוי מניניה מיותר:

הלכה ג

כתב יד א

ה"ג **תמן תנינן יוסף הכהן הביא בכורים יין ולא קבלו ממנו**. פירש וקשיא על מתני' דתני אין מביאין כו':

אלא היוצא מן הזיתים וענבים משמע דמן הזיתים וענבים מביאין וכא את אמרת הכין כדפי':

ר' אילא בשם ר"א כיני מתני' אין עושין בכורים משקין אלא היוצא מזיתים וענבים ואפי' משזכו בהן בעלים. אבל להביא אפי' מזיתים וענבים אין מביאין אלא שלכהן מותר לעשות משקין מזיתים וענבים:

ת"ל תביא. פי' אלמא שמותר אפי' להביא ואמאי לא קבלו ממנו:

כתב יד א

ה"ג א"ר יודן מודי ר"א ור"י בזיתים וענבים טהורות שיעשו על מה נחלקו על הטמאים כו':

וענבים בין טמאות יעשו מיותר:

ה"ג אמר רבי מודה ר"א ור"י בזיתים טהורות שיעשו זיתים וענבים טמאות שלא יעשו על מה נחלקו על ענבים טהורות:

כתב יד א

ה"ג **בשם ר"א מתני' במובלעות באוכל**. פי' הא דאסור העוקצין לזרים היינו במובלעות באוכל (כל) ר' זירא [כל] דתרומות כו':

הלכה ד

כתב יד א

ה"ג **אר"א בגלעיני הרוטב**. פי' שהם רכים למצמץ אותם:

כתב יד א

רגילין לחבוט. פי' שאינו יכול לדוש אותם מפני שהם עדיין רכים:

כתב יד א

כן היא שיעורה. פי' הא דקתני במתני' קב או קביים לסאה דוקא אבל אינו רשאי לעשות יותר נקייה:

כתב יד א

ה"ג **לא מסתברא אלא בתרומה גדולה**. פי' שהיא נטלת מאומד אבל בתרומת מעשר אין תורמין לא מן העלין על הקלחין ולא מן הקלחין על העלין:

כתב יד א

ה"ג **הרי היא של מוכר וכא את אמרת הכין**. דהרי זה תרומה **א"ר יוחנן כו' אלא של לוקח א"ר יצחק בן אליעזר משום** [**יאוש**] פי' משו"ה הוי של מוכר משא"כ בתרומה: **ואף בקודש כן** פי' דא"צ רק שינטל ג' טיפין:

כתב יד א

ה"ג **הדא אמרת אם אין צריך להחזיר והחזיר עובר משום יתרון**:

כתב יד א

ה"ג **אף שלישי אסור רמ"א שלישי אסור רביעי מותר שמרים של מעשר שני כו' בנ"ט שמרים של הקדש שלישי אסור רביעי מותר רמ"א אף הרביעי בנ"ט ר' יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק כאיסורו כך הכשרו**. פי' כל זמן שהן אסורין הם נחשבים יין ומכשירין ואם הן מותרים נחשבים מים ואין מכשירין וכגון שנפלו מי גשמים עליהם מעצמם ואח"כ נפלו על הפירות מעצמן דמי גשמים צריכין מחשבה ונ"מ דאם הם מים אין מכשירין עד שיחשב עליהן ואם הם יין מכשירים אפי' בלא מחשבה:

כתב יד א

חרסן של זב. פי' שהזב מטיל לתוכו מים:

כתב יד א

ה"ג **פחות מיכן נותנו באור**:

ה"ג **באוכל כביצה הדא דתימא בטמא אבל בטהור אפי' כ"ש צריך להחזיר כו'**:

הלכה ה

כתב יד א

ה"ג **מנין לכהן שנשא אשה או קנה עבד שיאכלו בתרומה ת"ל וכהן כי יקנה נפש קנין כספו יכול אפי' בהמה ת"ל הם**:

יכול לא יאכילה בכרשינין ת"ל נפש פי' דמשמע אפי' בהמה ומוקי לה בכרשינין שהן עיקר למאכל בהמה ואינו עומד לאדם אלא ברעב:

כתב יד א

ה"ג **מאן דאמר בתרומה שנפלה לו מבית אבי אמו כהן ניחא מחלקו אתיא**. פי' הרי הן שלו ואינו אסור אלא משום איסור זרות וכיון שהוא ברשות כהן מותר ומ"ד בתרומת גורנו בלא כן. פי' בלא איסור זרות:

א"צ זכיה. פי' הרי הוא צריך ליתן לכהן והכהן עוד לא זכה בהן:

כתב יד א

ומשני תני בת ישראל שנכנסה לעשות צרכיו של כהן אבל לא של ישראל. ומשו"ה מותר אפי' בתרומת גורנו. **ומקשי אעפ"כ זכי' בעי. ומשני א"ל במזכה להן ע"י אחר:**

כתב יד א

תני בת ישראל שנכנסה להדליק כו' עד ולא עמד ב"ד וביטל. וכמה דתימר הכא לא עמד ב"ד וביטל כן הוא אמר תמן לא עמד ב"ד וביטל. פי' גבי שביעית שהתירו לחרוש מפני האונסין:

כתב יד א

ה"ג שהי' אוכל אצל ישראל עד ואינו חושש:

ה"ג ישראל שהי' בחנותו של כהן ממלא ישראל את הנר שמן שריפה ועולה לעליה ויורד לחנות לעשות צרכיו של כהן אבל לא של ישראל. ואם היו שותפין בחנות מותר כהן שבא לעשות חשבון עם ישראל:

ה"ג ולא כן סברין מימר לעשות צרכיו של כהן:

ה"ג ע"י כן הוי קרוץ בשחר:

כתב יד א

ה"ג ר' נחמי' כן ר' אילא לא נסיב פתילה:

כלא מן הדין משמשא מבזבזא קדושה פי' משו"ה מותר לאדא שמשא ליטול:

כתב יד א

ה"ג אין מחייבין אותו לכבותו:

הדרן עלך אין נותנין דבילה וסליקא לה מסכת תרומות